Nr. 32 (38) Vilnius, šestadienis, 1929 m. rugpiūčio mėn. 3 d. II metai.

VILNIAUS RYTOJUS

Savaitinis politikos, visuomenės ir literatūros iliustruotas laikraštis.

Išeina šeštadieniais.

REDAKCIJA ir ADMINISTRACIJA: Šv. Jono g-vė Nr. 8—1.
Redakcija priima nuo 10 iki 12 val.
Administracija priima 9—2 val. po pietų.

REDAKCIJA straipsnius ir korespondencijas taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nespausdintas korespondencijas ir smulkesnius straipsnius naikina
Rankraščių savo lėšomis negrąžina.

PRENUMERATA: Metams—4 auks., pusei metų—2 aks., 3 mėn.—1 auksinas. Atskiro numerio kaina 10 skat.
Užsienyje metams 1 doleris.
Užsisakyti galima nemažiau kaip 3 mėnesiams.

Nepriklausomos Lietuvos vyriausybės nota Tautų Sąjungai.

Liepos mėn. 18 d. Lietuvos užsienių reikalų ministeris prof. Voldemaras pasiuntė Tautų Sąjungai notą. Ją paduodame iš „Kurj. Wileńskio" Nr. 165. Notos turinys yra šis.

Pone Generalini Sekretoriau,

Tarp pirmųjų valstybės teisių egzistencijos teisė yra svarbesnė, negu visos kitos, kurios daugumoj yra tik jos padariniai, Antai, tautų teisių ir prievolių deklaracija, primta tarptautinės teisės Amerikos instituto Vašingtone, 1916 m. sausio 16 dieną skelbia, kad:

1. Kiekviena tauta turi teisę egzistuoti, ginti ir saugoti savo egzistenciją.

2. Kiekviena tauta turi nepriklausomybės teisę, ta prasme, kad ji yra laisva plėtotis be kitų valstybių kišimosi ar kontrolės.

Teisės normos, kurios yra šitoj deklaracijoj, devynioliktame šimtmety buvo valstybių, ypatingai Amerikoj, patvirtintos sutartimis. Po didžiojo karo daug taikos sutarčių (tarp kitų lenkų 1921 m. Rygos taikos sutartis su rusais) priėmė tuos pat nuostatus. Deja, Lenkija nuo jos nepriklausomybės atgavimo nesiliovė tą normą laužiusi jos santykiuose su Lietuva. Lietuvos vyriausybė pranešė apie tuos laužymus Tautų Sąjungos Tarybai ir jai patiektas pono Blocklando von Beelarts 1927 m. gruodžio 10 dienos raportas tuo reikalu padarė štai kokį pasiūlymą:

„Aišku, kad šitas pereiškimas (tai yra, kad Lenkija pripažįsta politinę nepriklausomybę ir teritorinę neliečiamybę) turi pašalinti bet kurį bandymą kištis į Lietuvos vidaus reikalus".

Tas raportas ir rezoliucijos projektas buvo priimtas Tautų Tajungos Tarybos vienu balsu, įskaitant Lietuvos ir Lenkijos balsus. Tačiau, nors buvo duotas toks pasižadėjimas, lenkų vyriausybė elgėsi ligšiol priešingai tam pasižadėjimui.

Lietuvos vyriausybė jau yra turėjusi progos atkreipti Tarybos dėmesį į faktą, kad lenkų valdžios įstaigos rekrūtuoja ir kariškai apmoko ginkluotas gaujas, vadinamas „lietuviais emigrantais", su tikslu nuversti Lietuvos vyriausybę ir pastatyti į jos vietą kitą, kuri atsisakytų nuo tautinių reikalavimų dėl Vilniaus ir užmegstų politinius, ekonominius ir kitus santykius su Lenkija.

Lietuvos vyriausybė susilaiko nuo istorinio atpasakojimo visų lenkų vyriausybės pastangų ginkluota jėga nuversti šitą vyriausybę bet laiko save privesta iškelti faktus, kurie yra įvykę po paskutinės diskusijos dėl lietuvių lenkų raportų Taryboje 1927 m. gruodžio mėnesį.

Žiniomis iš tikrų šaltinių nustatyta, kad Vilniuje praėjusį pavasarį nedidelės grupelės buvo mokomos vartoti ginklą, mėtyti bombas ir t. t. Šitų mankštų tikslas buvo išdėstytas šitų gaujų organe „Pirmyn", leidžiamam Vilniuje ir subsidijuojamam lenkų. Straipsnys „Plečkaičio pašalinimo proga" yra abi gaujų šefų giriamos kovos taktikos, gana pilnai išplėstos. Rodos, kad Plečkaitis buvo šalininkas vietinių sukilimų organizavimo Lietuvoje, kurių tikslas būtų ne vyriausybę tuojau nuversti, bet padidinti nuo 150 žmonių iki 1000, o gal ir daugiau ginkluotas gaujas, esančias lenkų vyriausybės žinioje. Jis ketino suduoti Lietuvos vyriausybei lemiantį smūgį tik tada, kai bus suorganizuota žymi pajėga.

Tačiau šita taktika, vartojama nuo 1927 metų iki šių metų pavasario, pasirodė, neduodanti vaisių ir jos vietoj buvo pradėta kita. Dabar giria teroristinius aktus prieš vyriausybės narius ir jos valdininkus. Viršminėtas straipsnis nenurodo, ar šita taktika buvo pačių emigrantų bandų paruošta, ar ji joms buvo primesta; šiaip ar taip „Pirmyn" balandžio 15 d. numery atvirai kalbama apie metodo pakeitimo reikalingumą nurodyta prasme kovai su nepriklausomos Lietuvos vyriausybe. Gausingi šių metų pavasario įvykiai rodo, kad šita atvirai pasauliui paskelbtoji taktika yra iš tikrųjų vykdoma.

Antai, šių metų balandžio mėnesį netoli lietuvių lenkų demarklinijos buvo mesta bomba į butą, kur gyveno policija, saugojanti šitą liniją. Policijos vadas, sunkiai sužeistas dėl sprogimo, trumpu laiku nuo žaizdų mirė. Marianpolėjo buvo susprogdintas policijos užimamas namas, laimei, be aukų. Balandžio mėnesio pabaigoj Šiauliuose buvo suimti keturi teroristai su bombomis, revolveriais ir tvarstomąja medžiaga, kurie pareiškė, ketinę daryti atentatą prieš kelis fašistus. Be to, 1928 metų laiškuose, rašytuose kai kurių šitų teroristų ir konfiskuotuose tais pat metais, yra įrodymai, kad 1928 metais jie ketino organizuoti sukilimą. Liudininkų parodymais, kurie buvo kontakte su tais žmonėmis, jie turėjo tikslą nužudyti Lietuvos Ministerį Pirmininką iki 1929 metų gegužės mėn. 15 d. Ar nenueita šitų gaujų organuose iki kalbų apie kraujo praliejimą šių metų pavasarį? „Pirmyn" nr. 6, 1929 m. kovo mėn. 15 d. įdėta tokia deklaracija:

„Ginklai turi prabilti dar šį pavasari ir nušluoti fašistinę vergovę. Gėda, kuri slėgia Lietuvą trečius metus, turi būti krauju nuplauta".

Cituoti sakiniai išspausdinti orginale stambiomis raidėmis. Pats straipsnis pavadintas „Valanda artėja".

Tas pats laikraštis savo gegužės mėn. 1 d. numery smulkiomis raidėmis įspėja Ministerį Pirmininką, kadangi jis gali būti priverstas pats savo kraują lieti.

Išpranašavimo ilgai laukti neteko: š. m. gegužės mėn. 6 d. vakare buvo suruoštas atentatas prieš Lietuvos Ministerį Pirmininką, jam vykstant į valstybės teatrą koncertan. Vosylius, svarbiausias atentato organizatorius, prisipažino kaltas ir į jam pastatytą klausimą: kodėl jis mėgino pabėgti pas lenkus, o ne kur kitur, atsakė, kad tik pas juos galėjęs jaustis saugiai, nes lenkų vyriausybė buvusi atentatu suinteresuota. Be to, reikia pažymėti, kad visi atentato dalyviai bandė pabėgti Lietuvos Lenkijos administracijos linijos link, nežiūrint to, kad į ten kelias yra tolimiausias ir pavojingiausias.

Be to, tenka dar pažymėti, kad planas Lietuvos vyriausybei pašalinti buvo taip pat paskelbtas kitam laikrašty, leidžiamame artimai gelbstint vienam p. Holowko, Varšuvos užsienių raikalų ministerijos direktoriaus, bendradarbių. Holowko pats dargi net prisipažino, esąs minėtų gaujų organizatorius ir vedėjas.

Tas laikraštis, leidžiamas Ženevoj, vardu „Tautos Sargas" savo pirmame numery (š. m. vasario mėn.) pranešė apie tikrai įvyksiantį įvykį pasikeitimą Lietuvoje ir reiškė viltį, kad jis įvyksiąs „sausai", t. y. be kraujo praliejimo, bet kitame numery žinia jau skelbiama ta prasme, kad pakeitimas nebūsiąs „sausas".

Pridedamas prie šios notos sąrašas išskaičiuoja lenkų gaujų padarytus prieš Lietuvos vyriausybę atentatus. Reikia pažymėti, kad po kai kurių atentatų buvo rasta jų vietose absoliučiai tokių pat bombų, kokios vartojamos lenkų kariuomenėje. Teismo ekspertyza, smulkiai ištyrusi, neabejodama jas patvirtino lenkų kilimo esant. Yra taip pat pastebėta, kad policijai buvo įsakyta lengvinti kalbamų gaujų agentams, kurie paprastai „plečkaitininkais" vadinami, pereiti Lietuvos Lenkijos administracijos liniją.

Šių faktų akivaizdoj Lietuvos vyriausybė buvo priversta išleisti specialų įstatymą, numatantį trumpą procedūrą kalbamų gaujų daromiems atentams panaikinti. Deja, skiriamos bausmės dėl lenkų veiksmų yra visai pateisinamos. Reikia, be to, pripažinti, kad kitokios, negu mirties, bausmės nepadaro nusikaltėliams jokio efekto, kadangi lenkai jiems įkalė įsitikinimą: jei jie būtų Lietuvos teismų nubausti, tai praslinkus kiek laiko Lenkijos vyriausybės bus iškeisti į esančius Lenkijoj lietuvius kalinius.

Štai kodėl jie prašė Raudonojo Kryžiaus intervencijos pasikeisti kaliniais. Lietuvos vyriausybės sutikimas principe buvo duotas š. m. kovo mėnesį ir Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus atstovas p. prof. Werner buvo tuo metu atvykęs Kaunan derybų. Bet kuomet sąrašas asmenų, reikalaujamų lenkų vyriausybės, buvo įteiktas Lietuvos vyriausybei, pasirodė, kad didžiuma kalinių buvo Lietuvos piliečiai, nuteisti už šnipinėjimą Lenkijos naudai. Štai dėlko ir buvo priversta atmesti kalbamą lenkų sąrašą.

Vėlesnieji įvykiai pilniausiai pateisino jos spėliojimus. Ir, kai š. m. balandžio mėnesį Šiauliuose teisė kaltintus dalyvavus Plečkaičio sukilime, vienas jų, nuteistas sunkiųjų darbų kalėjimu iki gyvos galvos, balsiai pareiškė, kad jo bausmės atlikimas nebus ilgas, kadangi Respublikos Prezidentas turės būt nužudytas.

Kalbamo įsakymo tekstas taip pat prijungtas prie šios notos.

Kadangi šių gaujų veikimas, ypač kuomet jos skverbiasi nepriklausomos Lietuvos teritorijon, yra Lenkijos policijos padedamas, aišku, kad gali įvykti visoki pasienio incidentai, kurie gali išprovokuoti labai pavojingus sumišimus.

1927 m. gruodžio 10 d. rezoliucija, esant šių incidentų pavojui, numato, kad specialinė komisija pasiūlys reikalingas priemones jiems išvengti, ir Lietuvos vyriausybė mano, kad padėtis, kuri yra čia išdėstyta, reikalauja kalbamos komisijos intervencijos.

Prašau priimti, pone Generalini Sekretoriau, mano pakartotinus aukštos pagarbos pareiškimus.

(pas.) *Prof. A. Voldemaras,*
Ministeris Pirmininkas ir
Užsienių Reikalų Ministeris.

Kaip praneša telegramos, ši Lietuvos Vyriausybės nota Tautų Sąjungojje yra gauta ir Generalinis Sekretorius os nuorašą įteikęs Lenkijai, kad jį duotų Tautų Sąjungoje pasiaiškinimų.

Skautui A. Burokui dėlei jo tėvelio mirties reiškiame gilios užuojautos

LIETUVIŲ SKAUTŲ
ŠTABAS.

Lenkijos prekyba ir ūkis.

Koks yra Lenkijos valstybės ūkis, rodo trejų metų prekyba su kitomis šalimis. Taigi 1925 m. iš Lenkijos išvežta arba parduota už 2.262.370 zlotų ir įvežta arba pirkta iš kitur už 2.698.298 zl., 1927 m. išvežta už 2.514.710 zl., įvežta už 2.891.972.000 zl, 1928 m. išvežta už 2.507.090 zl., įvežta už 3 362.163.000 zl. Kasmet įvežimas iš užsienio smarkiai didėja. Esant tokiam prekybos stoviui nieko nepadeda užsienio paskolos, tik liga pailginama. Vidaus prekyba visiškai apmirė. Š. m. gegužės mėn. užprotestuota 514.662 vekseliai 113.597.000 zl. sumoje. Žemės Bankas neduoda kredito, valstybės įmonės duoda nuostolius. „Dz. Wil.", paduodamas tokios statistikos žinias, verkšlena ir tik nuo savo pečių suverčia kaltybę ant kitų. Buvusis ministry pirmininkas St. Grabskis rimtai perspėja savo tautiečius prieš užsienio kapitalo įsigalėjimą Lenkijoje.

Kiek Lenkija turi skolų.

Lenkijos vyriausybės oficijozas „Monitor Polski" praneša, apie Lenkijos skolas. Lenkija iki 1929 m. liepos mėn. 1 d. turėjusi vidaus skolų: 243,435,000 zlotų, 7,755,720,000 lenkiškų markių 31,981,650 auksinių frankų ir 5,010,390 dolerių. Tai vidaus skolos.

O dabar užsienių skolos, tai yra tos skolos, kurias yra pasiskolinusi Lenkija pas įvairias valstybes.

Amerikoje paskolinta: — 276,614,500 dolerių ir 1,850,000 svarų sterlingų.

Prancūzijoj — 1,083,483,211 prancūziškų frankų.

Anglijoje — 4,410,178 svarai sterlingų.

Italijoje — 387,829,000 lirų.

Olandijoje — 4,924,500 guldenų.

Norvegijoje — 18,796,000 norvegiškų kronų ir 1,357 svarus sterlingų.

Danijoje — 397,750 daniškų kronų.

Švedijoje — 6,328,290 švediškų kronų ir 4,950,000 dolerių.

Šveicarijoje — 83,250 frankų.

Be to, Lenkija gavusi didelę senosios Austro-Vengrijos dalį, ir sulig Insbruko ir Pragos sutarčių turėsianti sumokėti 66,618,779 austriškus florenus ir 21,418-625 auksines kronas.

Lenkijoje gyventojų priskaitoma apie 30,000,000. Lai skaitytojas pamėgina apskaičiuoti, kiek kiekvienas gyventojas turės sumokėti skolos, kad ją atidavus tiems, pas ką buvo minėtos sumos paskolintos.

Politinė apžvalga.

Prancūzų ministerių kabinetas su Puankare priešaky liepos 27 dieną atsistatė. Ministeriai Briandas ir Barthou tą dieną buvo pas Puankarę ir prašė jį pasilikti. Puankarė nesutiko. Jo sveikata pablogėjusi, gal teks pasiduoti operacijai, o šiuo metu eina svarbios prancūzams derybos su anglais, vokiečiais ir amerikiečiais. Jis negalėsiąs eiti ministerių pirmininko pareigų. Ministerių taryba Eliziejaus rūmuose 9 v. 30 min. nutarė Prancūzijos prezidentui įteikti bendrą prašymą paleisti visus ministerius nuo vietos.

Prezidentas Dumergas tuojau pradėjo tartis del ministerių kabineto sudarymo. su senato ir parlamento pirmininkais. Tą pat dieną 18 val. 45 min. Prezidentas priėmė buvusį užsienių reikalų ministerį Briandą ir jam pavedė sudaryti naują prancūzų vyriausybę. Tokiuo būdu busimoje Hagos konferencijoje Briandas susitiks su Makdonaldu, būdami lygioje ministerių pirmininkų rangoje. Puankarė pagerino Prancūzijos ūkio padėtį. Prancūzų pinigai buvo labai nukritę, ekonominis gyvenimas suiręs. Jis Prancūziją po karo atstatė. Užsienio politikoje jis buvo taikos šalininkas. Vidaus politikoje jis mokėjo be galo suskilusius į partijas prancūzus vienyti ir burti prie bendro atstatymo darbo. Del silpnos sveikatos Puankarė vadovaujančią vietą apleido. Kaip Musolini Romoje, taip Puankarė Paryžiuje nepabūgo masonų, įsileido dar prieš karą išvarytus iš Prancūzijos katalikų vienuolius ir grąžino dalį užgrobto bažnytinio turto. Savo valdymo pabaigoje apvalė Paryžių nuo komunistų lizdų. Sustiprėjusi viduje dabar Prancūzija mėgins dar sparčiau ginti savo ir savo šalininkų reikalus užsienio politikoje. Tam darbui Prancūzija turi prityrusį politiką Briandą ir jį stato savo vyriausybės priešakin.

*

Anglijos Makdonaldo vyriausybė skubinasi užmegsti diplomatinius santykius su Rusija. Anot Maskvos laikraščio „Izviestija", anglai norėtų pirma gauti iš rusų pasižadėjimą, kad Anglijos žemėse nevarys komunistų agitacijos ir sutiks sumokėti senosios Rusijos skolas Anglijai apie 700 milionų aukso rublių. Rusai spiriasi. Sako—ne mes su anglais sutraukėme santykius ir ne mes už tai mokėsime. Kad anglai neturėtų galimybės teisintis, jog rusai nesutinka su jais taikintis, tai rusai sutiko ir tais klausimais tartis. Vieną anglams sąlygą rusai stato, kad derybos eitų lygybės pamatais. Abi pusi turi ant savęs prisiimti vienodas teises ir pareigas. Jegu anglai nenori rusų komunistų agitacijos, tai tegul patys nekursto prieš Rusiją ir neveda prieš rusus priešingos politikos. Rusų atstovas Paryžiuje Dovgalevskis yra įgaliotas tartis su anglais Londone. Derybos prasidėjo Londone liepos 29 dieną. Joms vadovauja anglų užsienio reikalų ministeris Hendersonas ir Dovgalevskis iš Paryžiaus.

Makdonaldui pasisekė karo atlyginimų konferencijai vietą aprinkti Olandijos mieste Hagoje. Belgijos ministeris Hymansas su tuo sutiko. Makdonaldas yra tos nuomonės, kad konferencijos vietoje bus įsteigtas karo atlyginimų bankas, kurs vartys miliardinėm sumom. Anglai nenorėjo, kad į tokį bankų turėtų įtakos prancūzai. Olandija neutralė valsybė tarp Anglijos, Vokietijos ir Belgijos su Prancūzija. Vokiečius atstovas konferencijoje ministeris Stresemanas, ministeris Hilferdingas, Kurtius ir kiti. Amerika pakviesta konferencijon. Ar ji atsiųs savo įgaliotinį, ar tik žiūrėtoją, dar nėra žinių.

*

Kinijos ir Rusijos nesutikimai kiek aprimo. Atrodo, kad prie karo jau neprieis. Kinų generolas Tsang-Tso-Liangas pasimatė su rusų generaliniu konsulu Mielnikovu. Kinijos atstovas prisipažinęs, kad generolas Lu suimdamas rusų valdininkus peržengęs savo teises. Kiniečiai sutinka Mandžūrijos gelžkeliu dalytis su rusais. Kinijos užsienio reikalų ministeris Vangas yra pasirengęs su rusais tartis, tik kad kiti į tas derybas nesikištų. Tų trečiųjų (japonų, amerikiečių ir kit.) kiniečiai ir rusai labiausiai pabūgo, kad savo rankų neištiestų iš karo ugnies nuodėguliams rinkti. Kinijos ir Rusijos pasieniuose maži kariuomenės būrelių susirėmimai pripuolamai pasitaiko, bet visu frontu suburtos kariuomenės gana ramiai savo vietose laikosi. Karščiuojasi tik rusai caristai, kuriems rankos niežti, kad kur su komunistais susidūrus.

*

Tautų Lygoje jau aprimęs lietuviųlenkų ginčas vėl išjudintas iš vietos prof. Voldemaro nota. Po Voldemaro pasimatymo su Pilsudskiu Genevoje beveik jau dveji metai, Abu vadu aplinkybių verčiami tada sutarė vieton karo daryti taiką. Gyvenimas parodė visai ką kitą. Sulaužytos teisybės negalima taikos pamatan dėti. Niekais nuėjo Karaliaučiaus konferencijos. Taikos nebuvo ir nėra. Globojamieji Plečkaičio ir Paplausko, plauko žmonės nenustoja per savo agentus siautę visoje Lietuvoje. Tai puikiai parodo prof. Voldemaro nota Tautų Lygai, kuri Hymanso projektais ir Paryžiaus ambasadorių sprendimais sugebėjo bent kiek balkanizuoti taip ramų kraštą, kaip Vilniaus kraštas ir visa Lietuva.

*

Amerikos valstybės sekretorius Stimsonas liepos 25 d. pranešė 39 sostinėse savo atstovams, kad praneštų tų kraštų vyriausybėms, jog ir Japonija sutiko priimti Kelogo paktą ir kad sulig pakto 3-čio punkto Kelogo paktas įėjo gyveniman. Anot prancūzų ministerio Briando, Kelogo paktas paveikęs ir į kiniečius su rusais, kad ligšiol tarp savęs nekariauja. Vis tik pasaulyje po Kelogo pakto šis tas atsimainę.

*

Italijoje. Amerikos laikraščio „Chicago Tribune" žiniomis kilęs karaliaus namuose nesusipratimas tarp tėvo karaliaus Viktoro Emanuelio ir jo sūnaus—įpėdinio Umberto. Jaunas Piemonto kunigaikštis prikiša savo tėvui, kad be pasipriešinimo užleidęs Musoliniui karaliaus privilegijų. Per tai tautoje sumažėjusi karaliaus reikšmė. Įpėdinis esąs priešingas fašistams, žmonese labai priernamas, dažnai važinėja po visą kraštą ir geras yra vargšams ir beturčiams. Fašistams geriau patinka jo brolėnas Apulijos kunigaikštis. Tą Musolini paskyręs Triesto artilerijos pulko vadu. Spėjama kad fašistai jo kandidatūrą rems į karalius, mirus dabartiniam Italijos karaliui.

*

Švedai bėga iš Rusijos. Į Rumunijos uostą Konstancą atplaukė turkų laivas su 882 švedais iš Chersono Rusijoje. Yra tų švedų ainiai, kuriuos iš Dago salos carienė Katarina I buvo nukėlusi gyventi Ukrainon. Dabar jie negali vargti bolševikų-socialistų rojuje ir beniaž visa pametę grįžta tolimu aplinkiniu keliu Švedijon. Kelionėje jiems padeda švedų Raudonasis Kryžius.

*

Persijoje kaip seniau Auganistane prasidėjo vidaus suirutės del naujų Europos madų. Čia kišasi į vidaus reikalus taip pat rusai ir anglai. Sukilėliai gerai ginkluoti. Po revizijų Persijos sostinėje Tegerane suimta be kitų užsienių reikalų ministeris, finansų ministeris, persų policijos viršininkas. Visi jie planavę užmušti persų šachą ir grąžinti senąją Kiadžiarų dinastiją,

P. D. Malinausko iškeltam projektui pervežti iš Vilniaus katedros N. Lietuvon nevainikuoto Lietuvos karaliaus Vytauto Didžiojo palaikus nepritarėme ir mes, bet visai kitokiais sumetimais, negu tai mėgina daryti Vilniaus „krajovcai" iš „Słowo" ir „Kur. Wil." redakcijų. Ir jie dedasi Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos sukcesoriais, net pareiškia, kad jie neišsižadėję ir neišsižadą tos valstybės, tos kunigaikštijos, kurią jų tėvai statę. Na, žinoma, nenori išsižadėti ir Vytauto Didžiojo. Kiekvienas valyvas lietuvis jiems atsakys: senai, jei ne žodžiais, tai savo darbais esate išsižadėję Lietuvos ir josios ženklo Vyties, senai pamynėte po kojų ir 1920 metais viešai Vilniuje išniekinote tai, ką dar, jei ne jūsų tėvai, tai seneliai gerbė ir brangino. Dabar dažnai tarp savęs piaunatės, kaip Mindaugo gadynėje Tautvilos, vėliau Švitrigailos ir kiti Lietuvos savimeiliai-klajūnai kunigaikštukai ir net parsidavėliai, tik prieš Lietuvą ir jos gynėjus bei tikrus sūnus kaip vanagai išvien sugebate krankti: „Ręce precz!" Ne, jums Vytautas ir podraug jo ir visos lietuvių tautos (narodu, nie ludu) praeities palikimai nėra brangūs, o jūsų visas veikimas rodo, kad nuo Vytauto D., nuo Lietuvos esate labai ir labai nutolę.

Kaltina lietuvius, kad lenkai neatvažiavo.

Kaip jau esame pereitame numer. rašę, įvyko varšuvoje viso pasaulio lenkų susivažiavimas. Lenkai giriasi, kad jų kitose valstybėse gyveną net 6 milionai. Žinoma, kaip visur, taip ir čia skaičius yra labai perdėtas. Liepos 15 d. kongresas buvo iškilmingai atidarytas, dalyvaujant valstybės prezidentui, senato ir seimo maršolams ir kitiems Varšuvos didikams. Nieko ypatingo susivažiavimas nenutarė, tik pasižadėjo palaikyti kitų valstybių lenkų tampresnius ryšius su Lenkija. Senato maršolas vilnietis d-ras Šimanskis neapsėjo be baksterėjimų lietuviams, kad nei vienas lenkas neatvažiavo iš N. Lietuvos. Nebuvo taip pat lenkų iš Rusijos, bet jų patys lenkai neįsileido. Visas susivažiavimas pareiškė rezoliucijoje savo pasigailėjimą del lenkų padėties Lietuvoje ir kad niekam iš ten Lietuvos valdžia neleidusi į Varšuvą atvažiuoti. Pasirodo iš „L. Aido", kad tai yra grynas melas, nes Lietuvos vyriausybė būtų leidusi važiuoti, tik neatsirado N. Lietuvoje tokio lenko, kurs būtų panorėjęs važiuoti Varšuvon ir klausyti tokių kalbėtojų kaip maršolas Šimanskis. Šį kartą reikia ir Lietuvos lenkams pasakyti bravo!

Lenkai Lietuvoje gali melstis kiek nori.

„Lietuvos Aidas" sąryšy su lenkų laikraščių melagingomis žiniomis, būk lietuvių policija išvaikiusi Kaune iš bažnyčios lenkus, kurie norėję pasimelsti už sudegusį. Lenkijos lakūną Idzikovskį, pastebi, kad dar Lietuvoje nebuvę atsitikimo, kad ką nors iš bažnyčios būtų išvariusi Lietuviams visai nerūpi, už ką lenkai meldžiasi. Kad tik savo pamaldomis nekeltų triukšmo ir neardytų viešosios tvarkos.

Anot „L. Aido" melagingas apie Lietuvą žinias fabrikuoja Vilniuje lenkų spaudos biūras „Wilbi" ir „Rytų Agentūra". Iš tų šaltinių semia žinias apie lietuvius varšaviškis „Pat'as" ir jau plačiai leidžia, kur tik pasiekia.

Tarp dviejų ugnių.

Makdonaldo vyriausybė Anglijoje atsidūrė keblieje padėty. Darbo partija su Magdonaldu priešaky pasižadėjo kalnų kasyklų darbininkams sutrumpinti darbo dieną viena valanda t. y. dirbti vieton aštuonių tik septynias valandas. Dabar kasyklų savininkai griežtai pareikalavo aštuonių valandų darbo, kitaip Anglijos anglis pabrangs ir negalės konkuruoti su kitų kraštų anglimi. Teks Anglijoje daug anglies kasyklų uždaryti ir daug darbininkų liks be darbo. Tuo būdu Anglijoje bedarbė padidėsianti. Darbininkų atstovai pagrąsė Makdonaldui nemažiau už komunistus jam priešintis, jeigu neišlaikytų duotų rinkimų metu pasižadėjimų. Zodžiu ir čia pritaikomas priežodis: lengva pažadėti, sunku ištesėti. Gyvenimas ir socialistus daug ko išmokino.

Karas, kurio nebuvo, jau pasibaigė.

Paskutiniais laikais visi beveik laikraščiai plačiai rašė apie bolševikų karą su kikiečiais. Laikraščiuose buvo įvairiausių žinių iš tariamojo karo, bet vėliau pasirodė, kad jokio karo tarp Rusijos ir Kinijos nebuvo ir nėra, o visi rašymai apie karą buvo tik sensacingų žinių gaudymas. Dabar praneša, kad derybos tarp Rusijos ir Kinijos eina pasekmingai ir greitu laiku karas, kurio nebuvo, bus pabaigtas.

Keturi turtingiausi pasauly žmonės.

Vieno anglų laikraščio, Naujorko korespondentas praneša, kad Naujorko First National Bank direktorių tarybos pirmininkas Baker per vieną dieną už savo akcijas pelnė 2.000.000 svarų sterlingų. Iš viso jis turi apie 200 mil. svarų sterlingų turto. Už jį turtingesni yra Rockefelleris, Fordas ir finansų ministeris Mellonas. Baker yra ketvirtas turtingiausias žmogus Amerikos Jungtinėse Valstybėse.

Nauji Amerikos doleriai.

Vašingtone dabar gaminami naujieji banknotai. Kasdien iš fabriko išvežama į valstybės banko sandėlius po šešias tonas naujų banknotų, kurie rugpiūčio mėn bus išsiuntinėti į visą Ameriką, žinoma, greitai pateks ir pas mus. Senieji banknotai per tam tikrą laiką bus visur keičiami į naujus. Per kiek laiko bus keičiami, dar nepaskelbta. Mūsų piliečiams, kurie turi Amerikos popierinių pinigų, nereikia bijoti, kad jie nustos vertės, tik reikia sekti, kada bus paskelbtas terminas, iki kurio juos reikės pakeisti naujais. Senųjų banknotų apyvartoje buvo 900 milijonų, kiekvienam Amerikos gyventojui, įskaitant ir vaikus, tenka po pusaštunto. Visi banknotai sveria apie 3 milijonus svarų arba 1500 tonų, jei krauti juos į traukinį, tai užimtų apie 40 prekinių vagonų. Naujųjų banknotų bus gaminama 1000 tonų, bet dolerių skaičius tas pats, tik svoris skirtingas, o tai todėl, kad naujieji banknotai bus vienu trečdaliu mažesni.

Naujieji banknotai bus 6 colių ilgio ir trijų colių ir vieno ketvirtadalio pločio. Naujieji daug parankesni naudotis, be lankstymo juos bus galima įdėti į vokus, kas Amerikoje praktikuojama siunčiant, be to ir piniginėje nereikės perlenkti. Senieji doleriai buvo daugelio rūšių, sakysim, vien dolerinės buvo penkių rūšių. Penkinės dešimtinės ir kiti banknotai taip pat. Kiekvienas banknotas turėjo skirtingą paveikslą. Iš viso apyvartoje buvo apie 40 įvairių atskirų banknotų, vis kitaip atrodančių. Mažiau suprantančiam žmogui buvo sunku išskirti, kuris kokios sumos. Naujiems pinigams pažinti neteks daug galvoti. Vieno dolerio banknotai bus vienodi su Vašingtono paveikslu, ant dviejų dolerių Jeffersono, ant penkių Linkolno, dešimties — Harniltono, dvidešimtinių — Jasksono, penkdešimtinių — Granto, šimtinių — Franklino, penkšimtinių— Mackinley, tūkstantinių —Klevelando, penktūkstantinių — Madisono ir dešimttūkstantinių— Chaseo paveikslas. Iš paveikslų geriausia pažinti netikrus pinigus. Natūralus žmogaus paveikslas atrodo tikrame banknote ir plokščias netikrame.

Drąsūs žurnalistai.

Laikraščiai praneša, kad du susiginčiję prancūzų žurnalistai Dalgara ir Saladinas vietoj rapirų ir revolverių dvikovoje, pasirinko kitą, daug įdomesnį satisfakcijos būdą. Jie sutiko įeiti į Montmarte menažerijos liūtų narvą, prašydami sekundantus ir teisėjus iš spręsti, kuris jų tai padarys drąsiau. Narve buvo vienas liūtas patinas ir dvi patelės. Pirmasis įėjo Saladinas. Liūtas patinas neatkreipė į jį jokio dėmesio, bet pateles savo letenomis taip nemandagiai žurnalistą paglostė, kad jis ne iš baimės, bet savo tualetui sutvarkyti buvo priverstas kuo greičiausia iš liūtų narvo išeiti ir nuvykti į garderobą. Antras žurnalistas Dalgara taip pat drąsiai į liūtų narvą įėjo. Prieš neprašytą svečią vėl užprotestavo liūtės patelės, bet jis drąsiai pastovėjo kelias minutes narve ir išėjo iš jo nerodydamas jokių baimės žymių. Teisėjai nutarė, kad drąsumo atžvilgiu abu žurnalistai yra lygūs ir jei jiems kuomet nors žurnalizmo darbas neapsimokėtų, tai jie drąsiai gali imtis liūtų jaukinimo amato.

Lietuvių audiencija pas popiežių.

Šiemet iš Nepr. Lietuvos lankėsi Romoje lietuvių maldininkų būrys, kuriam vadovavo vyskupas M. Reinys. Žemiau dedame lietuvių maldininkų audiencijos pas popiežių aprašymą. **Red.**

Susirenkam Šv. Petro aikštėje ir skubiai žengiame laiptais į viršų pro dryžais drabužiais aprengtus su ilgais kirviais rankose, popiežiaus gvardijos kareivius. Užlipam į didelį akmenimis grįstą kiemą, iš visų pusių apsuptą aukštais gelsvos spalvos rūmais. Čia atvyksta arkiv. Bartoloni, Lietuvos pasiuntinys prie Vatikano Dras Šaulys, prof. Pr. Bučys, kun. Reklaitis ir kiti Romoje gyvenantieji lietuviai—viso mūsų susidaro per 150 žmonių.

Kiek savotiškiau atrodo mūsų, panelės. Jos „vargšės" kai kurios pirmą sykį užsidėjusios juodus drabužius, be sutrumpinimų ir iškirpimų, nes kitaip apsirėdžius pas popiežių neleidžia. Su juodomis šerpėmis ant galvų; ne viena baidosi savo išvaizdos ir nenori stoti po aparatu. Vis delto įdomumas nugali, mes greit susitvarkome, ir vikrus fotograjas dukart spustelėjęs mygtuką, neužmiršta pasakyt gratia.

Kopiame laiptais į viršų. Dažnai sutinkame margais rūbais popiežiaus sargybas, bet mus veda arkiv. Bartoloni, ir niekas nesulaiko. Perėję kelias sales, sutinkame du augalotus žilus senukus. Jie apsirėdę raudonai: frakas, kelnės iki kelių, liemenė, kojinės, batai, tik krūtinė, apikaklė ir kaklaraikštis baltos spalvos. Nurodo, kur pasidėti atliekamus daiktus. Dar perėję vieną, dideliais paveikslais išpuoštą, salę atsiduriame prieš audiencijų salės duris. Pirmiausia pakviečia kunigus, paskui studentus, mokytojus ir galop moteris.

Salė didelė, sienos išmuštos raudonais šilko tapetais, lubos išgražintos paveikslais. Viename salės gale paaukštinime stovi puikus sostas, kitame—didelis kryžius, pasieniais raudoni, minkšti suolai. Paprašo susėsti. Kunigai užima, žiūrint nuo sosto, dešinį pasienį, o kairėj pusėj arčiausia sosto studentai, paskui mokytojai ir moters, abu galai susieina ir sudaro pusratį, gi vidurys lieka tuščias. Du ponai juodais drabužiais duoda nurodymų, ką turėsime daryti. Raudonai apsirengę senukai peržiūri ar visi gerai atrodo. Čia turime palaukti pusvalandį laiko, bet niekas nenori nei dairytis nei kalbėtis, visų veiduose matyti rimtumas ir susikaupimas, visi laukia kažko nepaprasta.

Lygiai 7½ val. duoda ženklą, kad popiežius jau eina, ir mes suklaupiame. Pro šonines duris pirmiausia pasirodo 3 gvardijos karininkai, tamsiai mėlynais rūbais, žibančiais aukso sagomis ordenais ir kitais papuošimais. Su kardais, ant galvų gražūs šalmai su auksiniu popiežiaus herbu. Paskui eina du dvasiškiai, vienas violetiniais rūbais, pralotas, popiežiaus sekretorius audiencijų reikalais, kitas apsirengęs, kaip vyskupas, tik be kryžiaus. Nebuvo laiko į juos prisižiūrėti, nes paskui ėjo popiežius baltais rūbais, persijuosęs plačia balta juosta, baltais sandalais su išsiūtais aukso kryžiais. Ant kaklo užsikabinęs aukso grandinę, prie jos kryžius, ant galvos balta piuska.

Nedidelio ūgio, žengė lėtai, rimta, nežymi šypsena puošė jo malonų veidą, atrodė nepaprastas.

Vos pasirodžius gvardijos karininkams, salėje pasipylė nepaprastas plojimas ir skardus lietuviškas valio. Nesitikėjau, kad lietuviai padarys tokias triukšmingas ovacijas—sakė po audiencijos arkiv. Bartoloni. Iš tikrųjų nesinorėjo tikėti, kad čia tie patys mano tautiečiai prieš valandėlę taip tylūs ir susikaupę, dabar, rodos, savo ovacijomis lubas nukels. Visų veidai nušvitę nepaprastu džiaugsmu ir pasiryžimu, daugeliui ašaros byra.

Ovacijos nutyla, kai jo Šventenybė prisiartina prie tos vietos, kur klūpojo arkiv. Bartoloni, Ministeris p. Šaulys ir komiteto nariai su vyskupu Reiniu priešakyje. Su jais pasisveikinęs Šv. Tėvas kiek pakalba, o vysk. Reinys įteikia adresą. Du gvardijos karininkai atsistoja iš abiejų sosto pusių, o kiti atlydėjusieji ir arkiv. Bartoloni su vysk. Reiniu lydi Jo Šventenybę, kuris ramiai visus apeina, duodamas pabučiuoti Žvejo žiedą. Artinasi prie pusračio galo. Čia dr. J. Leimonas įteikia kitą adresą, katalikiškojo Lietuvos jaunimo—ateitininkų ir pavasarininkų. Adresas puikus, prancūziškai rašytas ant pergamento, su parašais.

Jo Šventenybė paima adresą, maloniai nusišypso, lėtai pusbalsiu perskaito, kelis kartus ištaria „bene" ir paduoda Dr. Leimonui ranką. Perskaitęs tekstą, dar žiūri ir klausia kas tokie pasirašė, dar skaito kai kurias vietas, tarsi, nenorėdamas atiduoti į ištiestą prelato ranką—taip jam, matyt, brangus katalikiškojo Lietuvos jaunimo prisirišimas.

Šv. Tėvas atsisėda ant sosto, o lydėjusieji atsistoja iš šalių. Arkiv. Bartoloni, p. Šauliui ir vysk. Reiniui paduoda atsisėsti, ką jie ir padaro, tik vysk. Reinys, įteikęs maldininkų auką, pasilieka stovėti ant paaukštinimo. Maldininkus, esančius kitame salės gale, juodieji ponai, gražiai surikiuoja arčiau sosto, salės vidury.

„Ryto" liaudies mokyklos Kalviškėje mokiniai su mokytoja p. M. Paukštyte ir Dūkšto klebonu kun. Z. Butkevičiumi.

Jo Šventenybė prabyla. Kalba prancūziškai apie pusę valandos, lėtai, aiškiai, nepaprastai maloniu balsu. Džiaugiasi gausingu maldininkų būriu iš tolimos Lietuvos, prisimena savo atsilankymą Kaune, ragina būti gerais katalikais, tikrais Kristaus karžygiais. (Kalbą paduosime atskirai).

Vysk. Reinys trumpai atpasakoja kalbos turinį. Vėl pasipyla triukšmingas plojimas ir valio Šventajam Tėvui. Tokių ovacijų Lietuvoj aš nesu girdėjęs, nes ir šituo atžvilgiu smarkiai „suitalėjom". Nutilus ovacijoms praneša, kad Jo Šventenybė davė kiekvienam po medalikėlį jubiliejinių metų atminimui, juos vėliau išdalino vysk. Reinys. Suklaupus Šv. Tėvas suteikia Apaštališką palaiminimą ir jau lyg rengiasi išeiti, kai mes galingai, sutartinai užtraukiame Lietuvos himną, tai pirmąsyk Vatikane.

Jo Šventenybė maloniai išklauso, truputį paploja ir, pasakęs lietuviškai „Garbė Jezui Kristui", pasuka durų link. Ir vėl pasigirsta didžiausios ovacijos. Dar sykį paduoda ranką pakeliui klūpojusiam dr. A. Juškai, bet sykį atsigrįžęs maloniai nusišypso ir pradingsta, bet ovacijos dar ilgai ilgai nesibaigia.

Visų ūpas nepaprastas, tarsi, išnaujo atgimę, taip visi labai patenkinti, bet arkiv. Bartoloni, rodos, ne tas žmogus Tik bėgioja, tik džiaugiasi, pasakoja, kad taip nuoširdžios, su tokia meile ir atsidavimu, kalbos jam iki šiol nebuvo tekę girdėti, iš viso, sako, tokių audiencijų Vatikane ne kasdien esti.

Iš tikrųjų—audiencijos šv. Petro ir Povilo dieną, tokios ilgos, su taip malonia Jo Šventenybės kalba, susilaukia labai labai reta maldininkų ekskursija, tai nepaprastų simpatijų pareiškimas — taip mums pasakojo žmonės, gerai žiną Vatikano papročius.

Dar gaunam bilietus į sekmadienio beatifikacijos iškilmes šv, Petro Bazilikoje ir 8½ val. lipame žemyn.

Šv. Petro aikštėje — naujas siurpryzas.

Visa Bazilika mirga šimtais tūkstančiais žiburiukų — tai garsioji Petrinių iliuminacija, kurį į aikštę sutrauke šimtus tūkstančių žmonių ir kuri kaštavo daugiau kaip milijoną lirų. Tai ne elektros iliuminacija, bet į priraisytus kaušelius pilamas tam tikras aliejus, ir užtat šitos liepsnelės labai mirga, sudarydamos labai efektingą vaizdą. Prie uždegimo darbavosi daugiau, kaip 300 darbininkų,— tikrai nepaprastas reginys. Pasigerėję pamažu skirstėmės namo, o mintys vis pynėsi apie baltąjį Senelį, Kristaus Vietininką žemėje.

(„Rytas").

IŠ KELIONĖS PO RYTŲ LIETUVĄ.

Miečionys. Melagėnų valsč. Švenčionių apskrities.

Žiūrint iš tolo jokiu būdu nes tiki, kad matomam medžių kupste gali būti sodžius, kurio buitį išduoda stovįs ant kalno, it karevis sargyboje vėjinis malūnas. Iš paviršutinės jo išvaizdos galima būtų spręst, kad čia žmonės gyvena jei ne turtingai, tai bent pasiturinčiai. Bet tikrenybėj visai kitaip. Tiesa, yra ir pasiturinčiųjų, bet didesnė dalis varguoliųneturtėlių. Skurdas, visame kame kyšo. Bet kur jo dabartiniais laikais nėra? Išskyrus valdininkus, kuriems gyvenasi geriau, negu pas Poną Dievą užantyj. Ypač sunku mūsų pilkasermėgiui sodiečiui. Jis ne tik kad negyvena taip, kaip prieš karą, bet šimtą kart blogiau. Tiesa, kad ir tais laikais žmonės kai kuriose srityse buvo spaudžiami, bet užtai jų materialė būklė buvo žymiai geresnė, negu dabar. Ir nėra ko stebėtis, jeigu dar ir dabar žmonės taip dažnai mini prieškarinius laikus ir didžiausiu noru sutiktų geriau nešt sunkų rusų valdymo jungą. Dabar žmogus tik tą žino, kad kiekvienu kruvinai uždirbtu skatiku turi apmokėt iš visų pusių plaukiančius mokesčius. O tų mokesčių juo tolyn, juo daugyn.

Priemonių paskutinio skatiko paėmimui yra labai daug, bet sodiečio gyvenimo pagerinimui vargiai yra. O jeigu yra, tai tik popieryje. Bet maža to, kad žmonės skursta fiziniai. Namažiau skursta ir moraliai. Pav. kad ir šito sodžiaus „Ryto" mokyklos uždarymas. Ar tai ne smūgis sodiečiams! Visas jų triūsas, visas vargas nuėjo niekais. O kiek del jos pasidarbuota, kiek išleista pinigų, vienas Dievas žino. Įkurta 1920 metais pradžioj Palėsiaus dvare net keturius kartus mainė savo vietą, kol galutinai nepriemė šitas sodžius. Mat niekas nenorėjo duoti, dar tais laikais neapmokomo, mokyklai buto. Čia gi žmonės ne tik, kad davė butą, bet dar ir savo lėšomis nupirko reikalingų mokyklai suolų ir lentą. Mokyklą lankė apie 40 vaikų. Ėjo ne tik vietiniai, bet ir iš gretimų sodžių: Palėsiaus, Radučių ir kitų.

Be to pirmuosius trejus metus veikė vakariniai kursai, kuriuos lankė apie 20 abiejų lyčių jaunuolių.

Ir taip toji mokykla, tariant Evangelijos žodžiais, veikė „Dievo garbei, o žmonių naudai" net iki 1927 m. suėmimų. Po tų metų jau čia veikia valdiška lenkų mokykla, kurią lanko nors tų pačių sodžių vaikai, bet daug mažesniam skaičiuje. Noro apart virš minėtų sodžių prisidėjo dar ir Veikščių sodžiaus vaikai, bet jų visų skaičius vos 30.

Lietuvių mokytojų pavyzdžiu ir lenkų mokytojų buvo organizuojami vakariniai jaunimo kursai. Pradžioje norinčiųjų lankytis buvo arti 20 žmonių, bet labai bėgant tas skaičius tiek sumažėjo, kad kursai pagyvavę vos 2 mėnesius išnyko. Mat jaunimo nebūta tiek aklo ir mokėta atskirti pelus nuo grūdų. Ir taip veltui nuėjo visos lenkų mokytojų pastangos pritraukti jaunimą prie savęs. Jaunimas vienok nesnaudžia. A. Kuodžio rūpesčiu čia siais metais įsikūrė šv. Kazimierio draugijos skyrius. Prisirašė maž ne visas jaunimas ir dar keletas vyresnių. Narių viso apie 60. Viena bėda, kad skyrius turi per maža knygynėlį vos 88 egz. Visos knygos jaunimo uoliai skaitomos, ypač mergaičių. Kai kurios net antrą kart pradeda skaityt tas pačias knygeles. Gerai būtų, kad čia Centras pasirūpintų prisiųst daugiau knygų.

Tik labai pageidaujama būtų kiek rimtesnių ir įvairesnių. Iš laikraščių, gaunama gal ir mažokai. Iš viso eina tik 6 egz. „Vilniaus Rytojaus„, vienas „Jaunimo Draugo" ir Vienas lenkiškas „Nowiny". Nors skyrius tik ką įsikūręs, bet jau ruošiamasi prie vakarėlio. Paskutiniuoju laiku toj srityj gal kiek ir apsnūdo, bet užtat pirmiau čia gan dažnai buvo lošiama. Neskaitant vaikams rengiamų mokytojo eglučių, viešų vakarėlių čia buvo net 7. Kaip matome jaunimo darbuotasi ir tik susidėjus tokioms aplinkybėms paskutiniu laiku šiek tiek apsileista. Neatsilieka ir vyresnieji Jie jau pradėjo stengtis įkurti savo sodžiuj lietuvišką „Ūkio Ratelį". Prie to verčia ne tik noras, bet pats gyvenimas. Galutinai darosi aišku, kad tik gerindami žemę ir gaudami iš jos didesnę naudą, galima bus gyventi. O toji žemė čia ne per blogiausia. Tik viena bėda, kad jos ne visi užtektinai turi. Iš 25 ūkininkų tik trys turi po pusvalakį (15 deš.). Likusieji po 6 deš., po 3 deš., o ⅛ visų ūkininkų turi po po 2½ dešimt.

Ir tai dar nieko būtų, jeigu tos kelios dešimtinės būtų visos dirbamos. Bet kur tau. Apie trečdalis lauko susideda iš kadaise buvusių pievų, o dabar balos, ir tai tokios balos, kad vos tik karvutės gali įžengti. Greitu laiku ir tos negalės įeit, nes juo toliau, tuo balos darosi klampesnės. Ir tai todel, kad jas užliejinėja kas rudenį ir pavasarį vingiojanti tarp tų pievų upė „Kunagina".

Dar pernai metais sodžius susirašė skirstytis viensėdžiais, bet žinios iki šiolei iš valdžios neturi. Mat žmonių tikimasi, kad gal nors kiek galima bus gyvent pakenčiamiau. Dabar iš tikrųjų visiems nėra net ir darbo. Tiesa, darbo šiokio tokio randasi, bet ne tiek daug, kad iš jo galima būtų pragyvent Dauguma jaunimo, kaip čia sakoma, nenorėdami žydams nešiot vandenį, važiuoja į svetimus kraštus kaip tai į Prancūziją, į Ameriką ir tt. Jeigu tikėt jų laiškams, tai daugumui ten gyvenasi šimtą syk geriau, negu namie. Norinčiųjų išvažiuot rastųsi ir daugiau, bet neturi pinigų. Jeigu išvažiavusiems sekasi, tai ne stebėtina, nes čia jaunimas doras ir ne girtuokliauja. Tokiems gi visur sekasi, nes tokie darbininkai visur branginami.

Dauguma likusiųjų irgi nenuleidžia rankų, bet imasi amatų. Sodžius turi net 7 suivėjus (2 moteris), savo kalvę ir stalių. Kas del aukštesniųjų mokslų,

Sv. Tėvo procesija.

Ties šv. Petro bažnyčia Romoje liepos 26 d. apie trečią valandą popiet aikštės ir aplinkinės gatvės buvo pripildytos daugtūkstinėmis svetimšalių ir italų miniomis. Visi čia suplaukė norėdami dalyvauti pirmoje popiežiaus procesijoje Romos mieste.

Šeši aeroplanai nuo ryto skraidė ant miesto eidami sargybą. Visamė mieste fašistų policija ir kariuomenė palaikė tvarką.

Vatikano valstybėje savieji žandarai su gvardija žiūri tvarkos. Žmonių skaičius didesnis, negu laukta. Procesijos iškilmingumas darė nepaprasto įspūdžio.

Po procesijos sušvito tūkstančiai iliuminacijos žiburių. Italai daug kartų savo džiaugsmą, procesijoje rodė delnų plojimais, bet del Šv. Sakramento kunigai minias sulaikydavo nuo to entuzjazmo. Visų bažnyčių varpais procesijos metu skambinta, aeroplanai ūžė, žmonių minios džiaugėsi. Procesijoje dalyvavo kardinolai, patriarkai, arkivyskupai, vyskupai ir daugybė dvasiškijos, vienuolių ir tikinčiųjų. Diplomatinis korpusas taip pat dalyvavo procesijoje. Giedota šventos giesmės.

Ko vertos mokslinės statistikos?

Lenkai, norėdami įrodyti, ar, greičiau pasakysime, įsikalbėti sau ir kitiems, kad jie kitose valstybėse yra skriaudžiami, o pas save kitų tautų neskriaudžia ir jas toleruoja—naudojasi tam dalykui paremti plačiai išreklamuotu moksliškumu. Po tokia priedanga veikdami ir dar prisidengę nemažiau tariamuoju bešališkumu, jie nuo kelių metų varo tą akciją Vilniuje, kur yra įsteigtas plačiai žinomas „Wilbi“ (Wileńskie biuro informacyjne), kuriame darbuojasi iš Lietuvos pabėgę lenkai ir Varšuvoje, vadinamajame „Instytut Badań Spraw Narodowościowych“ (Tautinių klausimų Tyrimo Institutas), kurio pryšakyje berods stovi p. M. Świechowski's. Paskutiniais metais vilniškis „Wilbi“ truputį kaip ir aprimo, ar gal ruošia spaudon Lietuvos klausimu naujų „veikalų“. Bet užtat Varšuvos institutas gana smarkiai ir judriai veikia. Be leidžiamo žurnalo „Sprawy Narodowościowe“ (Tautiniai klausimai) paskutiniu laiku pradėjo leisti įvairių autorių knygas, liečiančias Lietuvą ir bendrai Lietuvos Lenkijos klausimą.

Apie vieną tokią knygą „Lietuvos gyventojai Lenkų valstybės pakraščiuose“, kurią yra parašęs p. St. Gorzuchowskis, ines jau esame minėję *). Dabar išėjo iš spaudos to paties instituto išleisti žemėlapiai apie lenkų gyventojų skaičių Nepriklausomoj Lietuvoj ir apie lietuvių skaičių Rytų Lietuvoj. Kas tuos abudu žemėlapius paruošė, nepasakyta, tik kreipimesi į redakcijas parašyti platesnę recenziją yra pasirašęs kaipo instituto mokslinis vedėjas p. M. Świechowskis. Štai šiuose abiejuose žemėlapiuose, o dar labiau paaiškinimuose, kuriuose buvo norima duoti trumpa ir bešališka statistikos santvarka ir išlenda, kaip yla iš maišo tasai Lietuvos Lenkijos klausime tariamasis moksliškumas ir bešališkumas, kurį su pamėgimu reklamuoja lenkų spauda. Paaiškinimuose autorius ar autoriai pasisako kokiais daviniais naudojosi ruošdami tuos žemėlapius.

Kaip žinome, 1923 metais rugsėjo mėn. 16 d. Nepr. Lietuvoj buvo padaryta gyventojų sąrašas, kuriame rasta visoj Nepriklausomos Lietuvos teritorijoj 64,405 lenkai. Apie tą sąrašą paaiškinime sakoma: „Atviras sąrašas buvo daromas paneigus (przy pogwałceniu) visus teisėtumo dėsnius, laike karo stovio lenkų gyvenamose vietose, baidant lenkų gyventojus, įrašant juos (suprask lenkus) lietuvių rubrikon nežiūrint užinteresuotų asmenų protestų bei nesiklausiant jų tautybės“. Štai tau ir moksliškumas! Juk toksai rašymo tonas vartojamas vien šovinistinės lenkų spaudos dienraščiuose. Bet matome, kad jis tinka ir „moksliškiems“ p. M. Świechowski'o leidiniams. Atrodo iš tokio demagoginio rašymo, kad karo stovis buvęs įvestas specialiai lenkų gyvenamose vietose, kad lenkai buvę baidomi ir t.t. Tai juk paprasta lenkų šovinistų dainelė. Ir žinoma, ta statistika paneigiama ir galų gale po visokių kombinuotų galvojimų prieinama išvados, kad Nepr. Lietuvoje gyvena lygiai 200.000 lenkų. Vis mat apskritas skaičius.

Iš eilės kalbama apie lietuvius, gyvenančius Rytų Lietuvoje. Kuo čia naudotasi? O gi 1919 m. Rytų Žemių Civilinio Komisaro padarytu gyventojų sąrašų, 1922 metų „Vilniaus Seimo“ balsavimo daviniais (Aa! Tai bent „statistika!) ir galop šių metų tylomis pedarytu mokyklinio amžiaus vaikų sąrašu.

Jau vien tie šaltiniai sako, ko vertos yra šios statistikos. Paimsime kad ir Osmołowskio laikus. Juk tuomet Rytų Lietuvoj buvo įvedamas anglies, žibalo, miltų ir kitų gerybių rojus. Tai kodel nepadaryt „statistikos“. Arba „Vilniaus Seimas“. Jame, kaip žinome, nebalsavo *lietuviai, gudai ir žydai,* o jei provincijos lietuviai vietomis ir balsavo, tai bijodami represijų, balsavo už lenkų sąrašus. Tai ir gi savotiška „mokslinė statistika“. Arba galop šių metų vaikų sąrašas. Kas jį darė? Provincijoj lenkų mokytojai, Vilniuje — kažkokios ponios. Kaipo charakteristiką paduosiu šį nuotykį. Neatsimenu kurią dieną pavasarį, man nesant namie, atėjo dvi ponios butan ir užrašė dukters vardą, pavardę ir amžių. Tautybės visai nesiklausė. Ir klausimas, kaip ją užrašė. Šioje vietoje neabejoju, kad užrašė lenke.

Štai tokiomis „statistikomis“ rėmėsi p. Świechowski's, sudarydamas žemėlapius. Ir todel nestebėtina, kad tas statistikas susumavus šių dienų Rytų Lietuvoje gyvena 75.000 lietuvių.

Po tokio dalykų pastatymo tenka pasakyti matematiškai „kas ir reikėjo išrodyti“. Ir žinoma, remiantis ta medžiaga ir sudaryta abudu žemėlapiai. Paimsime pirmą. *Lenkai Nepr. Lietuvoje ir Rytų Lietuvoje.* Apie Nepr. Lietuvą nekalbu. Paminėsiu Rytų Lietuvą. Sprendžiant sulig spalvų, lenkai gyvena 75% apie Seinus, Ratnyčioj, Druskinykuose, Šendubrėj, Kalesnykuose, Lydos, Ašmenos apylinkėje ir bendrai visame Vilniaus krašte. Prašau sau įsivaizdinti — Druskinykų, Ratnyčios, Šendubrės ir kitose grynai lietuvių gyvenamose vietose 75% lenkų. Juk tai paprastas akių muilinimas, tai klastavimas faktinosios padėties. Arba 75% lenkų gryniausiose gudiškose vietose, kaip pav. Lydos ir Ašmenos apylinkėse.

Dabar iš eilės antras žemėlapis — *Lietuviai gyventojai Nepr. Lietuvoje ir Rytų Lietuvoj.* Paliesiu tik Rytų Lietuvą. Sakysime Seinų apylinkėje parodyta 10 — 15% lietuvių, Ratnyčios apylinkėj 20—10, kai tuo tarpu čia pat už demarkacinės linijos jau 75%. Tat nejaugi per tuos 10 metų lenkų valdymo Ratnyčios apylinkėj ištautėjo 50% gyventojų? Nieko panašaus. Ratnyčios apylinkėj yra mažiausia 80—90% lietuvių. Marcinkonių ir Varėnos apylinkėse parodyta 75% lietuvių. Čia gi yra visas 100% lietuvių. Kaniavos apylinkėje parodyta 75—50%. Čia irgi nemažiau 90% lietuvių. Juokingiausiai beigi Kalesnykų apylinkėj—nuo 5 iki 1%. Kai tuo tarpu ten yra nemažiau 50% lietuvių. Pelesos ir Rodunės apylinkėse 30 — 20%, tikrumoj gi mažiausiai yra 50%. Nemažiau suklastota ir Valkinykų apylinkėj kur parodyta 75% lietuvių. Čia gi yra pilnas 100%. Gervėčiuose parodyta vos 20—10%, kai toje apylinkėje yra virš 50%, arba grynoje lietuviškoje Adutiškio apylinkėje 30—20, kai ten yra 80—100% lietuvių. Galop suminėsime Paberžės, Maišogalos ir Giedraičių dalies apylinkes. Prieš karą tos parapijos buvo mišrios, pamaldos buvo lietuviškai ir lenkiškai. Šiame gi žemėlapy neparodyta nė vieno lietuvio. Tai irgi bešališkumo „perlas“.

Štai kaip neleistinai suklastota statistikos ir tai tokioje įstaigoje, kuri tariasi dirbanti moksliškai. Beabėjo. Viskas tas doroma tam tikslui, kad parodžius, kiek maža lietuvių gyvena Rytų Lietuvoje ir kiek daug lenkų Nepr. Lietuvoje. Bet kaip matėme, tekstas—paaiškinimai parašyta visiškai nebešališkai ir nemoksliškai. Beto naudotasi labai abejotinais ir tendencingais vien pačių lenkų šaltiniais, kurie buvo daromi vienašališkai politiniam tikslui atsiekti. Todel ir šis veikalėlis, kaip ir p. Gorzuchowskio knyga, neturi jokios mokslinės vertės ir yra išleistas grynai lenkų propagandos tikslams.

R. Mackevičius.

Vilnius, 1929-VII.25 d.

*) Žiūr. „Viln. Ryt.“ Nr. 24 „Kaip daroma lietuvių statistika Vilniaus krašte“.

Įvairenybės.

Pietų ašygaly 60° C.

Naujorko laikraščiai gavo per radio nuo Byrdo ekspedicijos iš Mažosios Amerikos pietų ašigaly pranešimą, kuriame pažymėta, kad visi ekspedicijos nariai yra linksmi ir sveiki. Dabar ten liepos mėn. labai šalta. Šaltis siekia 60 laipsnių žemiau nulio. Laukiama dar stipresnių salčių. Kryps į pavasarį tik po dviejų mėnesių. Tarp kita ko pranešime minimas šuniukas, kaip jis apvilktas kailiniais ir batais linksmai bėgioja ir žaidžia visai nekreipdamas dėmesio į pietų ašigalio gyvenimo sunkenybes.

Čigonai kraustosi iš Lietuos.

Lietuvoje yra apie 5000 čigonų, kurie bastosi po visą kraštą be jokio užsiėmimo. Bet pasirodžius įstatymui, kuris draudžia gyventi miškuose, dalis čigonų jau persikėlusi Vilniaus kraštan. Ir tikrai paskutiniu metu Vilniaus gatvėse pilna čigonų ir čigonių, kurie užkabinėja praeivius siūlydamiesi paburti. Ir iš tų emigrantų viiniečiai nepasidžiaugsime, kaip ir iš plečkaitininkų.

tai vos vienas l nko lietuvių gimnaziją Švenčionyse.

Lankytųs ir daugiau, bet daugelis neturi tam lėšų, ir todel pasilieka skursti prie tos pilkos žemelės. O vistik būtų pageidaujama kad iš 135 gyventojų — lietuvių nors penketas vaikų eitų mokslus. Gal ne vienas iš jų baigęs mokslus paskui pasidarbuotų savo sodžiaus gerovei.

Solomianka, Melagėnų vals. Švenčionių apskr.

Gal niekas provincijoj neturi žmonėse tiek įtakos, kiek vietinės parapijos klebonas. Gyvu pavyzdžiu gali būti, kad ir šitas sodžius, kuris, ačiū vietiniam klebonui K. G, tiek pažengė pirmyn, kad iš paskučiausios visoj parapijoj tapo pirmiausiu. Reikia pažymėt, kad ne kiekvienas klebonas turi tiek įtakos žmonėse Kad paveikius moraliai į savo parapijonis, reikia netik juos mėgti ir būti jiems prieinamu, bet ir iš jų pusės reikia būt lygiai mėgiamam ir gerbiamam. Be to dar tam darbui reikia pasišventimo, o tuo labiau kantrumo ir gabumų.

Ne labai senai, gal kokia porą metų atgal, šito sodžiaus kaip tėveliai taip ir jų uolūs vaikeliai, buvo žinomi, ne tik savo parapijoj, bet ir svetur, kaipo pirmieji mušeikos ir girtuokliai. Dabar gi vietoj buteliuko pamėgo lietuviškas knygeles, ir jau primirštas daineles. Dainuoja visi, pradedant šimtamete senele ir baigiant mažulėliais vaikeliais. Nuo ankstyvaus rytelio iki vėlaus vakarėlio skamba čia sutartinės dainelės. Paeiliui tai linksmos, tai liūdnos. Mat dainuoja jas vargo žmoneliai, kuriems belieka tik dainelės žodžiais pasiskųsti savo vargeliu ir sunkiuoju gyvenimu. O tas gyvenimas tikrai vargingas. Jau iš to pačio, kad 35 trobose gyvena 40 savarankiškų ūkinikų galima spręst, jog gyvenimas nepersaldžiausis. Be to dauguma šeimynų vos iki Kalėdų datęsia su savo duona, o toliau gyvena, it tie Dievo paukšteliai. Kiekvienas iš tokių badaujančių šeimynų eitų ir bent kur ir bent ką dirbt, bet didžiausia bėda, kad nėra kur. Tiesiog stebūklingu būdu tie žmonės susilaukia pavasario. Tada tai nors rūkštelių galima prisirinkt ir jais vargais negalais numalšint nemelaširdingą pilvo burzgimą. Nors kitur, žmonės versdamiesi žemdirbyste, šaip taip pragyvena, bet čia gyvena labai menkai. Mat žemė bloga, o ir tos maža. Didesnę laukų dalį sudaro smėlynai ir balos. Dar didesni ūkininkai, kaip pav. valakiniai, kurių čia tiesa yra tik vienas, ir 9 pusvalakiniai vargais negalais sulaukia nors bulvelių; bet kitiems labai sunku. Kai pernykščiais metais tai ir pusvalakiniai pirkosi duonos, tad ką kalbėt apie ūkininkus, turinčius vos po $1^1/_2$ dešimtinės. O tokių varguolių yra daug. Taip pat negeriau ir su ganyklomis. Dar preš karą jų turėjo daugiau, bet laikui bėgant jau išarė ir pavertė dirbamuoju lauku. Nors ganyklos būta menkos ir naudos turėta maža, bet taip padarę dar labiau apsivylė. Mat ganyklų vietoj žemė tokia menka, kad mažai kada kas nors uždera.

Anot žmonių: „Čia žemė tokia, kad sausą vasarą išdžiųsta, o šlapią viskas išmirksta“. Be abejo, kad tokią žemę gal ir galima būtų šiek tiek pagerint, bet tam juk reikia pinigų, kurių čia žmonės kaip tik niekuomet neturi. Vienintelis šaltinis, iš kur pelnisi sodietis, tai žemė. O toji žemelė čia, kaip jau anksčiau minėta, ne tik kad nieko neduoda, bet dar pati reikalauja. Užsidirbt irgi nėra kur. Nebent lieka žmoneliams parduot paskutinė karvutė, bet ir jų ne visi dar turi. Ir taip vargsta žmonės neturėdami net vilties pamatyt geresnę ateitį. O tųjų varguolių čia yra ne vienas, ne du, bet virš 200. Gaila žmonelių, o tuo labiau, kad jie mūsų vientaučiai lietuviai. Kaip visur taip ir čia poroj prie skurdo žengia ir tamsumas. Kad neapsilenkus su teisybe reikia pastebėt, jog čia paskutiniuoju laiku su tamsumu vedama kova ir ne be pasekmių. Ypač sukruto jaunimas, kurio tarpe jau matosi milžiniška pažanga. Susipratimas auga, o kartu jaučiamas gyvas reikalas švietimosi. Draug su sunkiai užmirštamomis kortomis ir baltąja pamažu jau jaučiamas gyvas reikalas knygų ir laikraščių skaitymo. Paskutiniųjų čia gaunama kolei kas vos 5 egz. „Vilniaus Rytojaus“ ir vienas egz. „Jaunimo Draugo“. Kaip tokiam sodžiui tai būtų per maža, bet vis tik geriau maža, negu nieko. Kas del knygų, tai naudojasi iš įsikūrusio 1927 m. Šv. Kazim. dr-jos vietinio skyriaus knygynėlio. Naudojasi ne tik nariai, kurių yra apie 40, bet ir visi kiti norintieji skaityti. Nors knygynas ir ne mažas, apie 150 egz , bet visų skaitančiųjų patenkint negali. Mat esama knygų, kurių per valandą galima perskaityt net 10 egz. Iš to aišku, jog ir tūrinys tokių knygų ne koks. Pačio skyriaus veikimas, palyginus su aplinkiniais skyriais, menkas. Per trejus metus savo gyvavimo, vos sugebėjo suruošti vieną viešą vakarėlį. Jau iš to vieno, kad lošimas nusisekė, galima būtų spręst, jog vakarėlis suruošt vietiniam jaunimui ne taip jau sunku. Matyt trūksta gerų norų, kas yra labai peiktina. Dar porą žodžių apie jauniausiąją kartą t. y. apie vaikelius. Šitiems gal blogiausia. Neturėdami mokyklos savo sodžiuje turi vaikščiot į kitus. Dar šiltomis rudens ar pavasario dienomis nieko, bet žiemą. Apie 20 pusiau alkanų ir basų vaikelių, lankosi, net už poros kilometrų, Juodgalvių sodžiaus „Ryto“ mokyklon. Trejetas vaikščioja į lenkų valdišką mokyklą Mėlagėnuosna. Dar ne vienas vaikutis iš šito sodžiaus neturėjo laimės eiti aukštesnius mokslus. Čia kaltė tėvų, kurie ir galėdami neleidžia savo vaikų mokytis toliau. Dar vienas kitas paleidžia nors amato mokytis, bet tokių labai maža. Iš amatininkų čia yra apart siuvėjų ir kalvių, dar trys siuvėjai ir tiek pat batsiūvių. Šitų, Dievui dėkui, netrūksta, o tas jau daug reiškia.

V. Subačius.

ŪKIO SKYRIUS.

Apie javų valymą.

Netrukus prasidės žieminių javų, o kiek vėliau ir vasarojaus nuo lauko valymas, todel kiekvienam ūkininkui svarbu, kad kuo geriausia suvalius savo javus.

Geras javų suvalymas ūkininkui apmoka už visų metų triūsą. Jei ūkininkui javų valymas nenusiduoda, pavyzdžiui, jei sukliudo lietūs ir javai lauke sudygsta ar suplėksta, tuomet ūkininkas tai atjaučia ne vienus metus.

Kai kurie ūkininkai gal mano, kad apie javų valymą nėra kas kalbėti. Jie pasakys: „at, javai nunoko ir piauk". Tačiau taip ne visai yra. Reikia pasakyti, kad geras javų suvalymas pareina ne tiktai nuo oro, bet ir nuo paties ūkininko. Kartais atsitinka, kad norėdamas greičiau pasipinigauti ūkininkas pasiskubina su javų piovimu, nukerta javus ne visai dar nunokusius ir tuo būdu gauna žymiai mažiau naudos. Pas mus tai pasikartoja gana dažnai ir kad pateisinus savo elgesį, ūkininkas aiškinasi, kad esą, žalius nupiovus mažiau išbyra grūdų.

Kiti ūkininkai su javų piovimu susivėlina, tada daug grūdų lauke išbyra ir per tai ūkininkas turi žymių nuostolių. Kadangi tinkamiausią javų piovimo laiką didžiuma mūsų ūkininkų nemoka pataikinti, todel aš čia ir noriu kelius žodžius apie tai pasakyti.

Kada geriausia javus piauti.

Bendrai į šį klausimą galima taip atsakyti: javus piauti geriausia tada, kai grūdas pilnai užaugęs ir kol grūdai iš varpų nebyra. Jei nupiausime javus per anksti, kol grūdai pilnai dar neužaugę, tai gausime menkus grūdus ir menkesnį derlių. Jei nupiausime per vėlai, daug grūdų išbyrės lauke ir tada taip pat žymių nuostolių turėsime.

Norint pataikinti javų piovimo laikas, reikia atsidėjus tėmyti jų nokimas, juo labiau, kad tas periodas nelabai ilgas ir jį ūkininkas gali greitai pražiopsoti. Javų nokimas galima skirti į keturias stadijas, būtent: žalioji, geltonoji, pilno nunokimo ir pernokimo stadijos.

Žalioje nokimo stadijoje javų laukas dar nenustoja žalios spalvos. Apačioje šiaudai būna jau pageltę, viršuj dar žali. Apatiniai lapai būna jau nudžiūvę, o viršutiniai esti dar žali ir pradeda gelsti tiktai galuose, kraštuose ir viduryje. Šiaudų kauleliai dar būna žali ir minkšti. Varpos tuo laiku būna gelsvai žalios, o patys grūdai dar minkšti. Grūdus suspaudus tarp pirštų, sunkiasi tirštokas, panašus į pieną skystimas.

Geltonoje arba vaškinėje nokimo stadijoje javų laukas būna geltonos spalvos. Stiebai ir lapai jau esti nugeltę. Du arba trys viršutiniai šiaudų kauleliai būna stori, lygūs ir nesudžiūvę susiraukšlėję ir susitraukę. Grūdai jau visiškai būna nustoję žalios spalvos. Grūdo vidurys dar esti kiek minkštas, bet jau palyginti sausas. Grūdą galima minkyti kaip vašką, todel šią nokimo stadiją vadina dar vaškine. Šioje nokimo stadijoje grūdą galima lengvai nagais perlaužti.

Pilno nunokimo stadijoje visi kauleliai būna tamsiai rudos spalvos ir susitraukę. Grūdai būna jau pilnai nunokę, lengvai iškrinta iš varpos ir miltingi. Grūdo jau negalima perlaužti, bet galima bent kiek įlenkti. Grūdas būna gana kietas.

Jei javai pernokę, tai jų šiaudai gana trapūs ir greit lūžta. Grūdai patys pradeda byrėti iš varpos ir kristi ant žemės. Grūdas būna kietas ir trapus, jį vėl galima perlaužti.

Galima perlaužti ir geltonoje stadijoje esantį grūdą, bet šis lūžta minkštai, tuo tarpu kaip pernokusio augalo grūdas lūžta kietai.

Daugiausia savyje grūdai turi vandens žalioje nokimo stadijoje; geltonoje nokimo stadijoje vandens esti kiek mažiau, o pilne nunokimo stadijoje mažiausia. Jei javus nupiovus palaukti, kol jie baigs nokti, šie skirtumai išnyksta. Didelio skirtumo nebūna tarp tų grūdų, kurie pabaigė nokti nupiauti ir tų, kurie nunoko ant šiaudo.

Visas maistas pereina į grūdą tiktai geltonoje nokimo stadijoje. Jei javus nupiauti anksčiau, tai daug maisto medžiagos palieka šiauduose. Tiktai šioje stadijoje nupiautų javų nunokimas yra toks pat, kaip ir nunokimas ant stiebo.

Pradėjus grūdams džiūti, jie bent kiek susitraukia, tai yra sumažėja. Daugiausia susitraukia žalioje nokimo stadijoje nupiauti grūdai. Bent kiek susitraukia ir geltonoje nokimo stadijoje nuimti grūdai, tačiau išdžiuvę jie būna tokio pat didumo, kaip ir ant šiaudo nunokinti grūdai.

Geltonąja nokimo stadija vadina tą grūdo nokimo laiką, kada augalas pabaigia krauti maisto medžiagą į grūdą. Vėliau grūdas tik kiek padžiūsta, tačiau jau nebeauga. Augalus galima pradėti piauti nuo to laiko, kai jie pasiekia geltonąji nokimo periodą. Reikia pastebėti, kad ankščiau javus nupiovus mažiausia išbyra grūdų, nes grūdai paprastai pradeda byrėti tiktai pilnai javams nunokus. Anksčiau javus nupiauti dar ir tuo geriau, kad tada lengviau juos išdžiovinti, nes vėliau pas mus paprastai prasideda lietų periodas ir javų valymas žymiai pasunkėja.

Praktikoje ne visuomet lengva tinkamas laikas javams piauti sugauti.

Dalykas tame, kad ne visos varpos noksta tuo pačiu metu. Be to, kartais net tos pačios varpos grūdai nunoksta ne vienu laiku. Jei palaukti, ligi visos varpos pasieks geltonąją nokimo stadiją, tai žymi varpų dalis bus jau pilnai nunokusi ir net pernokusi. Kadangi tos varpos, kurios pirmosios pradeda nokti, esti pačios gražiausios ir pačios pilniausias ir kadangi jose randasi gražiai išsivysčiusių grūdų, tai ūkininkas turi didelių nuostolių, jei tie grūdai pradeda byrėti.

Geriausias laikas javus piauti tuo metu, kada galima surinkti daugiausia gerai išsivysčiusių grūdų. Šis laikas prasideda tada, kada geltonąją nokimo stadiją pasiekia stipriausi augalai, būtent kuomet pakankamai nunoksta vidurinė javų varpos dalis.

Piauti javus galima piautuvais, dalgiais arba tam tikromis piaunamomis mašinomis. Pas mus dar ligi šioliai daugelis ūkininkų piauna rugius ir visus kitus javus piautuvais. Piautuvo darbas geras, bet daug laiko gaišinasi, todel didesniems ūkiams šis būdas netinka. Mažažemiai gali savo rugius nusipiauti ir piautuvais.

Kur kas spartesnis ir tinkamesnis javams piauti įrankis yra dalgis. Jei ūkininkas javus piaus piautuvais, tai darbas labai ilgai užsitęs ir javai lauke pernoks. Todel ūkininkams, kurie turi bent 10 ha žemės ir daugiau, reikia būtinai mesti piautuvas į šalį, o jų vietoj vartoti dalgius. Jei pakankamai yra savo darbininkų, tai dalgis pilnai gali atpamauti ir didesnius ūkius, būtent ligi 50 ha ir daugiau.

Piaujant rugius dalgiu, pradalgė guldoma ant rugių, o paskui kirtiką eina griebėja, nupiautus rugius sugriebia ir suriša į pėdus. Įpratusiems šis darbas eina gana sparčiai.

Mežius ir avižas piaunant pradalges geriau atmesti į šalį nuo nepiautų javų ir į pėdus iškarto nerišti. Mat, į vasarojų pas mus dažniausia sėja įvairių pašarinių žolių, kaip antai: dobilų ir seradelės, todel vasarojų iglau tenka lauke džiovinti. Daug greičiau javai išdžiūsta pradalgėse, negu surišti į pėdus.

Javus piauna dar tam tikromis piaunamomis mašinomis. Didesniems ukiams, ypač jei maža turima savo darbininkų, o dienininkų sunku gauti, tai pilnai apsimoka nusipirkti piaunamoji mašina. Piaunamoji mašina daug sparčiau atlieka darbą, negu dalgis. Bet jei darbininkų yra užtenkamai, tai vidutinis ūkis pilnai gali pasitenkinti dalgiu.

Javų džiovinimas.

Nupiautus javus reikia pirma lauke išdžiovinti, o paskui vežti į kluonus.

Surištus į pėdus žieminius javus paprastai stato į rikes, apskritas arba pailgas, ir taip pralaiko lauke ligi javai pradžiusta. Rikes reikia statyti eilėmis, kiek toliau eilė nuo eilės, kad tarprikius galima būtų arti.

Vasarojų nupiovus reikia kurį laiką palaikyti pradalgėse, ligi šiaudai, o ypatingai žolės išdžius. Kaip kada vasarojaus pradalges naudinga vartyti, ypač jei į vasarojų buvo pasėta pašarinių žolių, arba jei apskritai vasarojus žolėtas. Žolėms išdžiūvus, vasarojus rišama į pėdus ir statoma į rikes.

Nupiauti javai išdžiūsta greičiau arba ilgiau, tai pareina nuo įvairių aplinkybių. Jei javus nupiauna pirmoje nokimo stadijoje, tai tokie džiūsta ilgiau, nes paprastai daugiau savyje turi vandens. Be to, juo labiau javai žolėti, juo ilgiau džiūsta. Tokiuose atsitikimuose naudinga pradalges kartą arba du apversti, kad pagreitinus džiuvimą.

Jei javai nupiauti geltonoje nokimo stadijoje, tai tokie išdžiūsta greičiau.

Pagaliau, javų džiovinimas daug pareina taip pat nuo oro. Jei orai sausi ir šilti, tai nupiauti javai greičiau išdžiūsta.

Kadangi javų valymo metu pas mus dažniausia prasideda lietų periodas, todel ūkininkai privalo dėti visas pastangas, kad kuo greičiausia suvalius nupiautus javus. Tam tikslui patariama:

1) nekuomet nesivėlinti su javų piovimu, nes vėlai nupiauti javai sunkiau išdžiovinti, nes tada dažnai pasikartoja lietūs. Be to, vėlai nupiautų javų daug išbyra grūdų ir per tai ūkininkas žymių turi nuostolių.

2) Piauti javus galtonojo nokimo stadijoje, nes tada grūdai pilnai jau būna užaugę ir šiaudai pakankamai išdžiūvę. Be to, tada dar lengviausia nupiautus javus išdžiovinti ir mažiausia išbyra lauke grūdų.

Javams išdžiuvus, reikia juos tuojau suvežti į kluonus neatidedant ne valandos, vis tiek, kad tektų dirbti ištisą naktį. Reikia neužmiršti, kad sulytus javus pradalgėse arba rikėse netaip jau lengva paskui išdžiovinti, o jei suvežama drėgnus, tai pagenda ne tik grūdai, bet ir šiaudai. Tai reikia ypatingai pabriežti, kadangi pas mus šiame atsitikime ūkininkai rodo daug nerangumo. Pavyzdžiui, jei javų valymo metu būna turgus, tai ūkininkas su visa savo šeimyna be jokio reikalo traukia pirma į turgų, o javų vežimą atideda vėlesniam laikui. Todel nupiautus javus lauke dažnai sulydo, o paskui suveža ne visai sausus.

4) Jei javai lauke pernoko ir vežant labai byra, tai vežimus reikia išklotį paklodėmis. Be to, tokiuose atsitikimuose javus reikia vežti kiek anksčiau iš ryto, nelaukiant vidūdienio.

B. M.

Tomamilčiai ir jų reikšmė ūkiui.

Tomamilčiai gaunami išdirbant plieną. Šitokį vadinimą tos trąšos gavo nuo inžinieriaus *Thomas'o* pavardės, kuris 1879 metais surado būdą išskirti fosforą iš geležies rūdies. Cheminiu būdu tatai atliekant gaunama drožlės, kurios sumaltos ir duoda tomamilčius.

Trumpu laiku šitų trąšų vardas liko tiek populiarus, kad šiandien jau drąsiai galima tvirtinti, jog mūsų krašte labai nedaug yra ūkininkų, kurie nežino, kokios reikšmės ūkio pakilimui turėjo tomamilčiai.

Tomamilčiai buvo žinomi jau prieš karą. Čia neprošalį bus atkreipti skaitytojų dėmesį į tuos faktus, kuriuos mokslas ir praktika paskutiniuoju laiku pastatė kaipo nesugriaunamus dėsnius šitų trąšų vartojimo srity. Prieš karą visai klaidingai buvo patariama tomamilčius kuoankščiausiai su žemėmis sumaišyti, neva tam, kad padaryti juos prieinamesnius augalams. Naujosios mokslo ir ūkio praktikos išvados nesutinka su tomis pažiūromis.

Tomamilčių fosforo rūgštys tarpusavy taip silpnai yra surištos, kad jos net silpniausioms cheminėms gamtos įtakoms (šaknų rūgštys) negali priešintis. Puvininės dirvos rūgštys, bei lengvos augalų šaknų rūgštys, o net išsitirpinęs savyje anglies dvideginio vanduo, tirpina jų fosforą vandenyje lygiai taipat, kaip tai atsitinka ir su superfosfatu.

Iš to matome, kad tomamilčių fosforo rūgščių tirpimą sukelia visokiausi veiksniai dirvoje ir daro tas rūgštis lengvai prieinamomis augalams.

Visose dirvose tomamilčiai jau blogiausi atveju veikia lygiai gerai, kaip ir kitos fosforo trąšos, tik svarbu jie berti arti augalų šaknų. Barstymo laikas neturi čia reikšmės, tomamilčiai nepereina kitimo stadiją, dirvoje tirpsta ir augalams tinka.

Moksliški ir praktikos tyrimai priėjo štai kokių išvadų: šių dienų pagerintas tomamilčių gaminimas (labai smulkiai malama) duoda tai, kad jie gali būti kiekvienu laiku, kiekvienoj dirvoj vartojami visokiausiems augalams vartojami ir duoda geriausius rezultatus. Jų veikimas pasireiškia iškarto. Paskutiniais metais tomamilčių ir superfosfato veikimo skirtumas visai išnyko — vienų kurių pasirinkimą nulemia tik kaina.

Nežiūrint, kad tomamilčiai yra jaunuolis fosforo trąšos, jos sugobėjo iškovoti sau pirmaeilį vietą ir viso pasaulio ūkininkų įvertinimą.

Ir visų pirma del to, kad tomamilčiai turi daug naudingų dalių, kurių nėra senesnėse už juos trąšose, kaip superfosfate, kaulamilčiuose ir kit.

Žymiai mažesnė kaina, begalo smulkus ir rūpestingas sumalimas, garantuotas švarumas, o kas svarbiausia, puikus veikimas ir naudingumas visiems ūkio vaisiams bei aukštas kalkių nuošimtis (40—60%)—tai įpatybės, kurios pakelia tomamilčius pirmon fosforinių trąšų eilėn.

Todel ir nenuostabu, kad tuose kraštuose, kur fosforinių trąšų galima gaminti įvairus kiekis—tomamilčių gaminama daugiausia. Nes ir ūkininkai kas kart daugiau šitomis trąšomis pasitiki, ką parodo kad ir bendras tomamilčių vartojimo nuošimtis, kuris kur kas pralenkia kitas fosforines trąšas.

Naujausi moksliniai ir praktiški bandymai įrodė, kad tomamilčių fosforo rūgštys nepadaro dirvai žalos, beto kartą išbarstyti, jie yra dirvai naudingi keletą metų. Iš visų fosforinių trąšų sekančiais metais tomamilčiai geriausi.

Prof. Maecker'is tvirtina, kad sekamas citr. tirpstančių fosforo veikimas yra daug geresnis, negu fosforo ištirpyto vandenyje.

Del šitų taip aiškiai matomų gerų tomamilčių įpatybių ir del daug žemesnės jų kainos už kitas fosforines trąšas*), galima pasakyti, kad ūkininkas, kuris neduoda jų savo dirvai, vagia iš savo paties kišenės.

Ūkininke, jei nori turėti sveiką, stiprų ir atsparų inventorių vartok tavo dirvai ir pievoms tomamilčius.

K.

*) Ne visuomet kaina jų žemesnė

Apie žieminius javus.

(Tąsa).

Kviečiai.

Iš priežasties labai žemos kultūros ir lengvų žemių, kviečiai nevisur pas mus apsimoka sėti, todel ligi šioliai juos pas mus galima skaityti trečiaeiliais augalais. Tačiau atatinkamose žemėse, ypatingai Švenčionių apskrities molinėse dirvose, turime stengties bent kiek praplatinti kviečių sėjimo plotus, atatinkamai įdirbant žemę ir sustiprinant ją gyvulių mėšlu bei dirbtinėmis mineralų trąšomis.

Kai del lepumo, tai kviečiai mažai kuo skiriasi nuo rugių. Žiemos šalčius jie pakenčia taip pat gerai, kaip ir rugiai. Žemės šlapumas bei užliejimas kviečiams mažiau pakenkia, negu ru-

giams. Be to, kviečiams mažiau pavojingas ir storas sniegu pridengimas.

Tiktai vasaros metu kviečiai yra daug lepesni, negu rugiai. Vasaros metu kviečiai nepakenčia ne šlapios žemės, ne šalto oro. Taip pat kviečius dažniau užpuola įvairios ligos, kaip antai: kūlės, rūdys ir kitos.

Vieta sėjamainoje.

Labai gera kviečiams vieta pūdyme. kur pas mus paprastai juo ir sėja.

Po ankštinių ir dobilinių augalų kviečiams yra gana gera vieta. Ankštiniai augalai gerai žemę pridengia ir neduoda jai išdžiūti, o taipogi ant šaknų palieka gana daug azoto trąšos. Tačiau daug tikresnė vieta kviečiams po ankštinių nuvalytų žaliam gyvulių pašarui, negu sėklinių. Dalykas tame, kad žalius nušienavus anksčiau pasiliuosuoja dirva ir tada geriau ją galima prirengti.

Po kaupiamųjų augalų kviečiai geriau nusiduoda, negu rugiai, nes jie geriau pakenčia ir labiau palaidą žemę. Tačiau ir kviečius geriau yra pasėti po anksčiau nuvalytų kaupiamųjų augalų.

Po varpinių augalų kviečiams yra visai ne tikra vieta, todel tokiose vietose jų geriausia nesėti.

Nekokia kviečiams vieta ir šviežiuose plėšiniuose, nes tokias žemes sunku atatinkamai kviečiams prirengti. Be to, į šviežius plėšinius geriau sėti avižų arba linų, kadangi tie augalai geriausia tokiose vietose nusiduoda.

Žemė ir jos prirengimas.

Kviečiai reikalingi geresnės žemės, negu rugiai, todel ne visur pas mus jie gerai uždera. Geriausiai kviečiai uždera molinėse dirvose, taip pat žemėse prie juodžemio ir kalkių. Tačiau jie gali gerai užderėti ir lengvesnėse žemėse, jei tik jos užtenkamai drėgnos ir trąšios.

Kai del kviečiams žemės prirengimo, tai ir jiems žemė geriau prirengti anksčiau, kad ilgi sėjos spėtų dar susigulėti. Ankstyvesnis žemės išarimas naudingas dar tuo, kad tada daugiau galima sunaikinti piktžolių, kurių kviečiai labai nemėgsta. Bet jei žemė gera ir gerai išdirbta, ypatingai jei nėra piktžolių, tai tada galima kviečius sėti ir į šviežiai išartą dirvą.

Jei kviečius sėjama į pūdymą, tai žemė jiems galima taip prirengti. Vasarojų nuo lauko nuvalius, dirvą tuojau drapakuojama. o po to bent po kartą perleidžiama akėčias. Prieš žiemą dirvą suariame kaip galima giliau ir paliekame ligi pavasariui neakėtą.

Turiu pastebėti, kad vasarojų nuo lauko nuvalius būtų geriausia dirvą du kartu arti: pirmu kartu negiliai ir antru kartu—giliau. Bet mūsų ūkininkai beveik nekuomet negali to išpildyti, nes nemoka susiskirstyti atatinkamai laiko ir per tai jiems visuomet būna striuka su laiku. Labai būtų gera, jie ūkininkai suspėtų prieš žiemę 2 kartu arti rugienas, vietoj to, kad arti jas iš rudens tiktai kartą, arba visai nearti iš rudens, kaip daugelis mūsų ūkininkų praktikuoja. Todel sunku reikalauti, kad 2 kartu artų vasarojienas. Tačiau vasarojienų drapakavimas yra kur kas lengviau atlikti negu arimas, ir tam ūkininkai turėtų ištekti laiko. Vasarojienų drapakavimas iš dalies atstoja pirmąjį arimą.

Anksti pavasarį, kaip tik dirvą pakankamai pradžiūsta, reikia arimas tuojau išakėti. Tolesnis dirvos dirbimas pareis nuo to, kokia dirva. Jei dirva labai kieta, tai ją reikės dažniau arti, kad labai nesupultų, kitaip sakunt, kad suteikus reikalingo purumo. Jei dirva vidutinė, tai tokia bereikalo judinti neverta, kad perdaug neišdžiovinus.

Jei pradės rodyties piktžolės, tai tas nieko nekenkia ir jomis galėsime pasinaudoti kaipo trąša, apardami kartu su mėšlu. Reikia tiktai žiūrėti, kad piktžolės nenunoktų ir neišbarstytų savo sėklų. Tai visuomet galima perspėti, nupiovus piktžolės dalgiu.

Jeigu pūdyme yra varpučio, tai tada žemė tenka dažniau vartyti, tik reikia arti ir drapakuoti, nes kitaip jo negalima bus išnaikyti, o į varpučio sutraukę dirvą sėti kviečius nebus jokio išrokavimo.

Jeigu pūdyme varpučio nėra, tai tada reikės tiktai žiūrėti, kad dirva perdaug nesupultų ir neišdžiūtų. Todel, jei žemės paviršius supuola, tai reikia jis supurinti drapakavimu, o vėliau nuokėti. Kietose žemėse drapakas reikia pakeisti plūgu. Tačiau kiekvienas arimas reikia tuojau nuakėti, kad neišdžiovinus perdaug dirvos.

Ne vėliau kaip liepos mėnesyje, reikia kviečiams išvežti mėšlas ir iškračius tuojau negiliai aparti. Ir šį kartą arimas reikia pervalkioti akėčiomis, kad žemė taip greit neišdžiūtų. Gi puskutinis arimas, tai yra arimas į lysias (ežias), turi būti atliktas bent pora savaičių prieš kviečių sėją, nes kitaip dirva nespės pakankamai susigulėti. Prieš pat kviečių sėją dirvą išvalkioja išilgai akėčiomis, o jei dirva supuoluosi, tai drapakuoja.

Jeigu kviečiai sėjami po ankštinių augalų, tai dirva jiems reikia taip prirengti. Jeigu ankštiniams nebuvo duota mėšlo, tai juos nuo lauko nuvalius, tuojau vėžama mėšlas ir iškračius negiliai apariama. Arimas tuojau nuvalkiojama akėčiomis. Prieš sėją paskui suariama į lysias.

Jei gyvulių mėšlo buvo duota ankštiniams, kuriuos nušienaujama žaliajam gyvulių pašarui, tai augalus nuo lauko nuėmus dirvą tuojau negiliai išariama ir išakėjama. Kokia pora savaičių prieš kviečių sėjimą suariama paskui į lysias.

Jei ankštiniai augalai mokinami sėklai, tai dirvos dirbimas tenka bent kiek pakeisti, ypač jei augalai nuo lauko susiima vėlai. Tokiuose atsitikimuose du kartu arti jau nebūna laiko ir tenka pasitenkinti tiktai vienu arimu. Todel, sėklinius augalus nuo lauko nuvalius, dirvą tuojau drapakuojama, o po to stačiai suariama į lysias. Jei augalai nebuvo gavę mėšlo, tai prieš arimą į lysias ir mėšlas reikia išvežti.

Tręšimas.

Kviečiai gerai uždera tiktai pakankamai trąšioj žemėj. Žemė kviečiams galima tręšti gyvulių mėšlu ir dirbtinėmis mineralų trąšomis. Geriausia, jei kviečiams vidutiniai patręšia mėšlu ir dar daduoda mineralinių trąšų.

Norint gyvulių mėšlas yra labai gera kviečiams trąša, tačiau riebiai šviežiu mėšlu įtręšus, gali kviečiai išgulti, o per tai ir jų derlius žymiai sumažėtų. Todel geriau yra, jei dirva jau iš seniau buvo gerai mėšlu tręšiama. Apskritai, geriau mėšlu krėsti tiems augalams, po kurių sėjama kviečių. Bet jei žemė liesa ir blogai įdirbta, tai tokiai vis delto naudinga mėšlo duoti, tiktai jis reikia išvežti geru laiku prieš kviečių sėją ir negiliai aparti.

Iki mineralinių trąšų, kviečiai dėkingiausi palieka už fosforo rūkšties trąšą, todel jiems visuomet apsimoka berti į ha kokia 2—3 maišelius superfosfato, vistiek kad ir dirva buvo trešta gyvulių mėšlu.

Iš kitų mineralinių trąšų, kviečiai dažniausia būna reikalingi azoto trąšos. Jei kviečiai pasėti į dobilieną, arba jei jiems prieš sėją patręšta gerai gyvulių mėšlu, tai tada jie gali apsieiti ir be azoto trąšos, ypač iš rudens. Bet jei jie sėjami (į liesesnę žemę, tai nieko nepakenks prieš sėją davus vieną maišą salietros nitropos arba čilinės. Jei kviečiai blogai išrodo pavasarį, tai tuomet 1—$1/2$ maišelio salietros į ha žymiai juos gali pataisyti.

Kadangi kviečius paprastai sėja į molines dirvas, kurios iš prigimties turtingos kalio trąša ir kadangi kviečiai nelabai šios maisto dalies yra reikalingi. tai kalio trąšų jiems paprastai neduodama.

Kviečių sėjimas.

Kviečių sėkla—kaip ir rugių — turi būti stambi, daigi ir apvalyta nuo piktžolių, ypatingai kūkalių. Be to, jei kviečiai buvo kūlėti, tai tokių geriausia neimti sėklai. Tokiuose atsitikimuose geriausia pasikeisti kviečiais sėklai su kaimynu, kurio kviečiai ne kūlėti.

Jeigu del kurių nors priežasčių tenka sėti kūlėta sėkla, tai tokia prieš sėjimą būtinai reikia dezinfekuoti, tai yra pamirkyti formalino arba mėlynojo akmenėlio (sieros rūkšties vario—$CuSO_4$) miešime. Jeigu tam tikslui vartojama formalinas, tai 100 litrų vandens imame $1/4$ litro formalino. Formalino galima gauti vaistų sandėliuose. Į panašiai prirengtą skystimą supilame kviečius ir gerai išmaišome; iškilusius į viršų grūdus sugraibome ir pašaliname, nes jie vis tiek nedygtų. Už 15 minučių skystimą nupilame, kviečius džioviname ir sėjame.

Jeigu sėklos dezinfikavimui vartojama mėlynasis akmenėlis, tai 100 litrų vandens imama 1 kg. mėlynojo akmenėlio. Mėlynąjį akmenėlį sudeda į audeklinį maišelį ir pakabina visa parai į indą su vandeniu, bet taip, kad mėlynasis akmenėlis būtų panėręs vandeny. Į panašiai prirengtą skystimą pamerkiame kviečių sėklą penkioms minutėms. Tam tikslui gerai tinka karklinės ragažės (rėčkos), kurias išklojama audeklu. Į tas rėčkas pripilame kviečių ir įleidžiame į skystimą. Įleidus į skystimą, kviečiai reikia gerai išmaišyti rankomis. Kadangi mirkinta mėlynojo akmenėlio skystime sėkla yra nuodinga, tai reikia žiūrėti, kad prie jos neprieitų naminiai paukščiai.

Kviečius sėjama po to, kai pasėti rugiai. Vis del to geriau kviečius kiek anksčiau pasėti, tai tada jie geriau sudygsta ir būna stipresni. Tačiau perankstí pasėti gali būti nenaudinga, nes tada kviečiai gali perdaug iš rudens suželti ir paskui iššusti. Sėjos tankumas pareina nuo įvairių aplinkybių. būtent: nuo žemės, sėklos gerumo ir stambumo ir nuo paties sėjimo būdo. Jeigu žemė riebi, tai kviečius sėti reikia rečiau, nes tankiai susėti greit išguls. Jei sėkla sveika ir stambi, tai tokios taip pat mažiau galima pasėti, negu ne visai geros sėklos. Be to, sėjant rėdeliais sėklos, kur kas mažiau reikia imti, negu sėjant pakrikiai, būtent: sėjant rėdeliais nuo 120 ligi 150 kg., o sėjant pakrikiai kokia 200 kg.

Agr.

Karbunkulas.

(tąsa).

Gydymas.

Ir anksčiau pasakyto galime padaryti išvadą, kad gydyti nuo karbunkulo gyvulių beveik netenka. Ūmai ir aštriai vyksta liga ir dažnai galima tiktai paliūdyti gyvulio mirtis.

Bet esti ir taip, kad savo laiku galima gyvulys ir išgelbėti. Ir tokiuose atsitikimuose gydymas pareina nuo ligos ženklų. Jei gyvuliui atsirado guzai ant odos, tai gydoma tiktai guzus; jeigu prasidėjo sopėjimai žarnose, tai duodama gyvuliui vaistų vidun.

Be tiesioginio gydymo labai yra svarbu, kaip sergantiems, taip lyginai ir sveikiems gyvuliams duoti, bet vietose, kur karbunkulas jau pasirodė, su gerali nevalytos druskos rūkšties.

Druskos rūkštis — geltonos spalvos skystimas, neatmiežta labai stipri, gali nudeginti rankas ir drapanas, ore garuoja ir leidžia stiprų kvapsnį. Galima jos nebrangiai nusipirkti aptiekose arba vaistų sankrovose. Didesniesiems gyvuliams jos duoda po 1—2 valgomu šaukštu ant vieno kibiro vandens; mažiems—po 1—2 arbatiniu šaukšteliu ant vieno kibiro vandens. Kas dieną jos galima duoti du — tris kartus. Gyvuliai, ypač karvės, greit pripranta prie tokio gėralo ir noriai geria. Iš pradžių reikia gyvulius pripratinti prie druskos rūkšties, todel jos kiekį tolydžio didina, pradėję duoti nuo 1—2 arbatinių šaukštelių. Be to, labai naudinga pridėti į gėralą miltų.

Gaunąs druskos rūkšties gyvulys netaip greit suserga karbunkulu, kaip tas, kuris jos negauna. Bendrai druskos rūkštis sužadina gyvulio apetitą, padeda pašaro virškinimui ir gyvulys daros stipresnis.

Jei gyvulys susirgo karbunkulu ir jam atsirado karštas guzas (sutinimas), tai iš pradžių ant guzo dedama suvilgytas šaltam vandeny palas, arba palieja stačiai šaltu vandeniu, arba patepa moliu, sumaišytu su uksusu; atimtas nuo skaudulių palas reikia tuojau sudeginti.

Bet kaip tik sutinimas pasidarys šaltas, tai jį reikia trinti terpentina, dilgėlėmis, arba deginti įkaitinta geležimi arba sieros rūkštimi (H_2SO_4). Veterinoriai piapiauna tuos sutinimus, dažnai net keliose vietose ir trina įvairiais vaistais. Bet tai, ką daro veterinoriai, ūkininkas daryti negali.

Jeigu gyvulys susirgo vidurių karbunkulu, tai jam duodama vidun šių vaistų: kreolino, lizolio, išvalytos karbolio rūkšties. Šiuos vaistus taip duoda: į 1 butelį vandens įpila 1 valgomąjį šaukštą vaistų, gerai suskalauja ir supila gyvuliui į snukį. Duodant gyvuliui vaistus geriausia taip elgties: vienas kelia gyvulio galvą, bet nelabai aukštai, o antrasis įstato butelį (būtinai iš storo stiklo) į kampę snukio ir pamažu pila vaistus taip, kad gyvulys rytų nedideliais gurkšniais. Nekuomet nereikia prievarta supilti iškarto visus vaistus gyvuliui. Neatsargiai pilant į gyvulio gerklę vaistus gyvulys gali užsprinkti, nes tada dažnai vaistai patenka į kvėpuojamą gerklę. Del tos pačios priežasties pilant vaistus nereikia ištraukti iš snukio liežuvis, kaip pas mus kad dažnai yra praktikuojama. Išvardytus vaistus duoda kokia 3—4 kartus į dieną.

Kaip kada dar duoda sergančiui gyvuliui vidun įvairių miltelių (proškų), pavyzdžiui antifebrino po 2—3 arbatinius šaukštelius vienam kartui, po 2—3 kartus į dieną; salicilio rūkšties natrio tiek pat, kaip ir antifebrino ir salicilio rūkšties po 2 arbatinius šaukštelius, du arba tris kartus į dieną.

Reikia pastebėti, kad gydymas išvardytu būdu duoda geras pasekmes, bet dar yra geriau, kuomet gyvuliai visai nesuserga karbunkulu.

Saugojamieji skiepijimai.

Gyvulius galima apsaugoti nuo karbunkulo įskiepijus jiems tam tikrų vaistų. Jei yra pavojus karbunkulo, tai nieko nelaukiant reikia gyvulius skiepyti.

Patogiausias nuo šios ligos skiepijimo laikas — pavasaris ir ruduo. Kaip neapserga raupais įskiepyti nuo tos baisios ligos žmonės, taip ir įskiepyti gyvuliai neapserga karbunkulu. Skirtumas čia tiktai tas, kad skiepijimas nuo raupų ilgiau veikia, nes kelius metus, tuo tarpu kaip skiepijimas nuo karbunkulo garantuoja gyvulį nuo ligos vienus metus; praėjus metams skiepijimas reikia vėl pakartoti.

A. L.

Teisių patarimai.

Naminis testamentas.

Klausimas. Turiu ketvertą vaikų (tame vieną dukterį), kurių 2 gyvena N. Lietuvoj. Ar be nesamų namie sūnų parašų galiu surašyti tvirtą testamentą? Ar galima surašyti naminis testamentas ir jei galima, tai kokiu budu?

Ign. Mičiūnas.

Atsakymas. Nors naminiai testamentai pilnai galioja, tai vistik, kadangi sodžiuje mažai yra žmonių, kurie žino, kaip tokius testamentus rašyti, geriau yra surašyti testamentas pas notarą. Jeigu jau rašytumėt naminį testamentą, tai kreipkites į advokatą, nes raštu duoti nurodymai vargiai ar beatsieks tikslą,

Giminės nori atimti žemę.

Klausimas. Mano dėdukas be jokių poperių paliko pusę valako žemės savo broliui, kuris turėjo sūnų. Mano tėvas sulaukęs 18 metų užvedė del tos žemės bylą, bet rusų teismai teprípažino jam vieną dešimtinę geresnės žemės. Tą žemę jisai dirbo 30 metų. Dabar priešingoji pusė nori iš manęs tą dešimtinę atimti. Kaip man gintis? O gal dar aš galiu pusę dėduko palikimo iš jų išjieškoti?

Vargo ūkininkas.

Atsakymas. Iš laiško matyti, kad Tamstos reikalas gerai stovi. Jei priešingoji pusė nori bylą laimėti, tai tepaduoda teisman. Be teismo žemės jokiu budu neatiduokite.

KORESPONDENCIJOS.

Viln.-Trakų apskr.

Papiškiai, Valkinykų vals.

Mūsų sodžius nemažas, turi 23 ūkininkus, bet visoje Valkinykų apylinkėje tamsiausias. Tokiame nemažame sodžiuje nėra nė jokios lietuvių draugijos, nepareina nė vienas lietuviškas laikraštis. Todel nestebėtina, kad jaunimas po truputį pamiršta savo kalbą ir graibstosi „po prostemu". Ypač mergaitės grabeliojasi gudiškai norėdamos įtikti Jurgaišių kaimo gudų bernams, kurie čia dažnai šventadieniais ateina vakaruškosna. Savos mokyklos taip pat neturime. Vaikus leidžiame į lietuvišką-lenkišką mokyklą Jurkonyse, tik kažin kodel mokyklos vedėja lietuviškai net nesupranta. *Meška žirniuose.*

Švenčionių apskr.

Bikėnai, Rimšės vals. Šv. Kazimiero Draugijos Bikėnų skyrius, pirmininko Jono Šimonio triūsu ir pastangomis, suruošė vakarą birželio mėn. 9 dieną Bikėnų kaime, Dukšto valsčiaus. Tapo suvaidinta linksma, įdomi ir naudinga liaudžiai komedija „Dėdė atvažiavo".

Nežiūrint blogo oro, publikos prisirinko daug. Vaidinimas, abelnai imant, galima skaityti nusisekusiu. Nors komedijos turinys gana sudėtingus, bet artistai parodė sugebėjimo savo roles giliai suprasti, atvaizduoti ir atlikti, o publikai darė įspūdžio veiksmo eigą suprantanti, nes visą vaidinimo laiką salė kleko juoku.

Tolimesnėj vakarėlio programoj p. Talačka pasakė juokingą ir pamokinantį liaudžiai monologą apie šių laikų madas. Choras sudainavo, gražiai skambančių lietuviškų dainelių.

Dūkšto parapijos, gerb. p. Tijūnėlio vedamas, orkestras sugriežė, kilniai skambantį lietuvių ausyse, Lietuvos himną ir po to tvarkingai ir gražiai tęsėsi iki dienos šokiai ir žaidimai.

Taiži pagirtinas ir labai naudingas mūsų liaudžiai yra toks vakarėlis.

Labai pageidaujama būtų daugiau tokių vakarėlių mūsų Rytuose, iš kurių žiūrėtojas išsineštų kupiną sielą estetinio pasigerėjimo ir kilniai lietuviškų patriotinių jausmų. *Filos. Stud.*

Seniškės I, Daugeliškio valsč. Š. m. birželio m. 17 d. Vietinis šv. Kazimiero dr. skyrius režisuojant p. E. Karlytei, surengė didelį viešą lietuvišką vakarą, kurio programoj buvo „Lietuvaitė" 5 veiksmų drama, iš senobinio lietuvių gyvenimo. S. Urboniuko monologas „Vesiu kaip pasensiu", deklamacijos, žaismai ir šokiai. Viskas nusisekė geriausiai, šokių metu jaunimas linksminosi gražiai, tvarkingai. Tik laike vaidinimų publika neramiai laikėsi kas, žinoma, visiems darė nemalonumą. Svečių atsilankė nemaža apylinkės lietuvių. Mokytojai-jos ir šiaip žymesni asmenys, kas padarė didelio malonumo rengėjams, kad jų darbas yra įvertinamas.

Nors p. Princas „Vilniaus Rytojaus" 22 Nr. savo korespondencijoj labai tamsiais dažais nupiešė mūsų sodžių, bet vistik faktiškai taip blogai neatrodo. Turbūt p. Princas užmiršo, kad sunku rasti kvliečių be kukalių. Tiesa, kad valdiškoj mokykloj kursai buvo, bet juos lankė tik dalis seniškiečių, o visi kiti darbuojasi lietuviškoj dirvoj, rengia vakarus, daro susirinkimus. skaito knygas, laikraščius ir t.t. Taigi yra vilties, jog seniškiečiai ir toliau darbuosis Tėvynės labui ir nepriims jokių poniškų mokytojo sumanymų. Dieve jiems padėk! *Tyrų Duktė.*

Red. prier. P. Princo korespondencijoj visai nebuvo blogos valios. Jis tik kreipė jaunimo domę ir statomas jam pinkles.

Keriškė, Melegėnų valsč. Sodžiaus gan didelis, susidedąs iš 30-ties ūkininkų, o tokiame sodžiuje ir jaunimo susidaro didoka kuopelė.

Šių m. pavasarį čia įsisteigė Šv. Kaz. D-jos skyrius, prie kurio prisirašė beveik visas vietinis jaunimas ir dalis aplinkinių sodžių: Macejiškės, Žardališkės ir Zarečiaus. Narių skaičius pasiekė iki 53-jų. Skyriaus knygynėlis turi knygų 91 egzempl., kurias dauguma narių ir nenarių noriai skaito. Jaunimas susitelkęs skyriun pradėjo dirbti. Liepos mėn. 14 dieną surengė viešą lietuvišką vakarą. Vaidinta 3-jų veiks. komedija „Amerika Pirtyje" ir pasakyta net 3 monologai, kurių 2 pasakė atsilankęs svečias Stasiūnas. Suvaidinta ne blogai. Scena įrengta puikiai. Matosi, kad kieriškiečių pasidarbuota, tik gaila, kad visą tvarką mėgino suardyti nelaukti gretimo sodžiaus Gilūtų svečiai. Keletas daugiau susipratusių gilūtiečių atėjo vakarėlin, o kiti šalinosi nuo vakaro, pradejo blevyzgoti ir šmeižti vakaro rengėjus. Pagaliau, susigrūdę pas negeresnį už juos, su savo atsivestom panelėm padarė kuokinę.

Matomai patys nieko gero negalėdami nudirbti, kitiems trukdo, bet vis delto keriškiečiai nemano rankų nuleisti. *Žvynas.*

Gardino apskr.

Dubinykas, Marcinkonių vals. Nedidelis tai sodžius, teturįs vos 13 ūkinin kų. Visi gyventojai lietuviai, gyvena pasiturinčiai, tik gaila, kad iki šiol nesuorganizuota jokios lietuvių draugijos, nors tautinis susipratimas stovi gana aukštai. Ypač tas pagirtina, kad jaunimas, kaip berniukai, taip ir mergaitės visur ir visame kame vartoja lietuvių kalbą. Vaikus iki pernai metų leidome lietuvių mokyklon Rudnioje (už 3 kil,), bet pereitą rudenį uždarius tą mokyklą, vaikai visą žiemą taip ir prasibarstė.

Laikraščių pareina mūsų sodžiun „Vilniaus Rytojaus" 4 egz., „Jaunimo Draugo" 3 ir du laikraščiai iš Amerikos. *Meška žirniuose.*

Vložino apskr.

Lazdūnai. Tenka skaityti apie kaimus, kuriuose dažnai daromi lietuviški vakarėliai paskaitos, kur jaunimas buriasi į draugijas, lavinasi.

Tikrai stebūklingu būdu atsirado ir pas mus šv. Kazim. d-jos skyrius. Šiais metais po Kalėdų susirašius greitai gavome leidimą. Iš Vilniaus gavome apie 100 knygelių, prie to geri žmonės dar paaukavo. Iš kitos pusės narių skaičius didėjo, nors iš šalies buvo stengiamasi visokiais būdais nuo to atbaidyti.

Neužilgo ir Babrėnų sodžiaus ne tiktai jaunimas, bet ir seni susirašė, o gegužės 9 d. aplankė mus p. S., kuris padarė Babrėnuose steigiamąjį susirinkimą, o Lazdūnuose per kelias dienas rodė Kristaus kančias.

Matyt susirūpino tuo Vološino p. storasta ir atsiuntė savo pagelbininką su policijos pšodovniku, kad padarytų reviziją. Kadangi skyrių steigimą skaito klebono darbu tat atvykę klausinėjo pašalinių žmonių, ar klebonas „kartais neagitavęs iš sakyklos, kad žmonės rašytųsi prie šv. Kazimiero draugijos. Paskui pakvietė valdybą į Lazdūnų dvarą ir kiekvieną skyrium klausinėjo. Kaikuriems nariams pačiu darbymečiu reikėjo eiti už 5 kl. ir tenai išbūti po 2 dienas.

Priėjo prie to, kad reikėjo gabenti skyriaus knygyną į dvarą, o pirmininkas turėjo versti iš lietuviškų knygelių į lenkų kalbą. Klausinėjo, koks šv. Kazimiero Draugijos tikslas, iškur gaunama knygų kodel už kiną nieko nemoką žiūrėtojai, kodel skyrius neturi savo buto?

Ypač nepatinka mūsų dvarponiams Draugijos skyriai, — P. J. ir žinomasai profesorius Ol. gąsdina žmones kalėjimais ir Lietuvon išvežimu, bet nesisekа: nė vienas dar narys neišsirašė.

Senoviškai ponai norėtų žmones atbaidyti nuo lietuvybės, bet dabar jų niekas nebijo. *M. Lazdynas.*

Į Švenčionių apskrities lietuvius.

Artinasi Švenčionių apskr. savivaldybių rinkimai į valsčių ir apskr. Seimelio tarybas. Rinkimai prasidės rugpiūčio 4 dieną.

Šlėktelės senai jau rengiasi į rinkimus, stengdamiesi pakliūti į minėtas tarybas, ir kartu visokiais būdais gerinasi lietuviams, pav., ištolo pamatę sveikinasi, paduoda rankas, ko pirma niekuomet nebūdavo. Tie ponai gerindamiesi betgi pamiršta, kaip jie elgėsi su lietuviais gyventojais prieš tai sėdėdami tarybose, jie tuomet žiūrėjo tik savų reikalų, mūsų žmogus pas juos užtarimo nerasdavo.

Todel Švenčionių apskrities lietuviai, imkime pavyzdį iš praėjusių laikų Švenčionių valsčiaus tarybojе. Ten buvo dauguma lietuvių, kurių priešaky stovėjo energingas lietuvis K. Vinčiūnas.

Ačiū tam, lietuvių reikalai nebuvo pamiršti, lietuviškose mokyklose, vaikai kaip lygiai ir lenkiškose gaudavo pašalpų. Tuo tarpu kituose valsčiuose, niekas lietuvių neparėmė, o juk žinoma, kad svarstant biudžetą, skirstoma pašalpų davimas visokioms organizacijoms, draugijoms; ir nesant lietuvių atstovų, visos pašalpos, skiriamos tik lenkų draugijoms, o lietuviams nieko. O Kodel? Todel, kad valsčių atstovais buvo daugumas nelietuviai, o kad ir buvo kur vienas kitas lietuvis, tai bijojosi prasižiot. Be to, valsčiaus tarybos dažnai skirsto mokesnius. Todel jeigu ten bus mūsų atstovų, tuos mokesnius galės sumažinti ir bendrai užtarti mūsų reikalus. O juk ir lietuviai gali būti išrinkti valsčių ir seimelio atstovais, nes vietose nestinga mums energingų lietuvių; mokytojų ir šiaip veikėjų. Yra juk Šv. Kazimiero ir „Ryto" Draugijų skyriai.

Taigi vyrai ir moterys, visi lietuviai, nesnauskim, nepražiopsokim to brangaus laiko ir rinkime tik saviškius atstovus.

ZUIKIS.

Trumpos žinios.

— Paskutinis potvynis, kuris ištiko Galiciją del liūčių, pridarė 25 milijonams zlotų nuostolio.

— Šiaurės Amerikos prekybos departamentas apskaičiavo, kad šiuo laiku Amerikos kapitalas sudėtas kitose valstybėse siekia 2.500,000,000. Beto privatūs asmenys Amerikoje yra pasiskolinę 400,000,000 dolerių.

— Pirmą šių metų pusmetį Čikagoje persiskyrė 5.522 vedusios poros. Per tą pat laiką apsivedė 20,957. Tuo būdu Amerikoje kas ketvirta pora skiriasi. Iš 5,522 persiskyrusių porų, persiskyrimo reikalavo 4000 atsitikimų moterys, prikišdamos vyrams netinkamą elgėsį, girtavimą, neištikimybę ir kitas priežastis.

— Lenkų apygardos teismas Katovicuose po kelių dienų nagrinėjimo pripažino Vokiečių sąjungos „Volksbund'o" pirmininką Ulitzą kaltu ir nuteisė 5 mėnesiams kalėjimo. Teismas priskaitė sėdėtą iki teismo laiką, likusią dalį, atidėjo dvejiems metams. Vokiečių laikraščiai del šitokio sprendimo pasipiktinę.

— Laikraščiai praneša, kad pereitą savaitę Maroke (Afrika) karščiai pasiekė 54° Reumiūro. Del tokių didelių karščių net daugelis vietinių gyventojų buvo saulės karščio užmušti.

— Amerikos Ekvadore liepos 27 d. atsitiko didelis žemės drebėjimas. Miestelis Moyurgo visiškai sugriautas. Užmuštų žmonių rasta 60. Kitos vietos mažiau nukentėjo. Daug kur žemėje pasidarė keliolikos metrų plyšiai. Tuo pat metu Japonijoje buvo didelis žemės drebėjimas, kuris nuo 1920 m. dar nebuvo. Čia nuostolių nebuvo. Bijoma didesnio žemės drebėjimo.

Nepriklausomoj Lietuvoj.

Laukiama gero derliaus.

Lietuvos spauda praneša, kad šiemet visoje Lietuvoje tikimasi gauti labai geras derlius. Manoma net, kad šių metų derlius duos perteklių ir tuo būdu išlygins pernykščių metų nederlių, kuris buvo ištikęs šiaurinę Lietuvos dalį.

Amerikos lietuviai perka žemes Klaipėdos krašte.

Paskutiniu metu pastebiamas Amerikos lietuvių gyvas susidomavimas Klaipėdos kraštu. Jau dabar keletas Amerikos lietuvių nusipirko žemės Klaipėdos krašte ir ten apsigyveno. Įsigyjo didelį ūkį šiomis dienomis ir žinomas Čikagos lietuvių veikėjas advokatas Bračiulis, kuris prieš porą metų lankėsi Vilniuje. Lietuvos Valstybės Prezidentas įvertindamas advokato Bračiulio nuopelnus Lietuvos atgimime, apdovanojo jį Nepriklausomybės ordenu.

Beto kaikurie Amerikos turtingieji lietuviai žada perkelti savo kapitalus Lietuvon ir jau dabar projektuoja įsteigti Klaipėdoje tam tikrą banką, kuris padėtų lietuviams įsigyti žemių.

Turistų skaičius Lietuvoje auga.

Pradėjus gerinti Lietuvoje kurortus, kurių žymiausi yra Birštonas, Palanga Zandkrugas ir Švarcortas, šiemet Lietuvoje labai daug lankosi iš įvairių kraštų turistų ir vasarotojų. Apskaitoma, kad šiuo laiku Lietuvoje vieši apie 12,000 užsienių turistų.

Taip pat Lietuvos gyventojai, kurie seniau skaitlingai važiuodavo vasaroti užsienin, šiemet tik $^1/_4$ teišvažiavo; visi kiti praleidžia atostogas Lietuvoje.

Suėmė teroristų-plečkaitininkų grupę.

„Lietuvos Aidas" praneša, kad pereitą savaitę kriminalinė Lietuvos policija susekusi plačiai išsišakojusią teroristų-plečkaitininkų grupę, kuri veikė dviem kryptim: Kaune ir šiapus demarkacijos linijos po Paplausko ir Plečkaičio priežiūra. Suimta keletas tos grupės narių ir visi perduoti karo lauko teismui. Galima pasigailėti jauną neišmanėlių, kurie savo darbu ir net gyvastimi savo vadams užtikrina gerą būvį Vilniuje.

Laukiama naujo savivaldybės įstatymo.

Lietuvos vyriausybė galutinai yra apdirbusi ir jau priėmusi naują savivaldybių įstatymą. Įstatymas įteiktas patvirtinti Valstybės prezidentui ir po to bus viešai paskelbtas.

Komunistai suimti.

Pereitą trečiadienį, prieš rugpiūčio mėn. 1 dienos komunistų „šven ", Kauno kriminalinė policija aptiko nelegalų komunistų susirinkimą apsupo butą ir suėmė 26 asmenis. Matyt komunistai ruošėsi prie savo „šventės".

VIETOS KRONIKA.

Vėl paskalos apie lietuvių užpuolimą.

Pereitos savaitės gale vilniškė lenkų spauda, lyg „pod komendą“ vėl paleido visokių prasimanymų apie tariamąjį lietuvių užpuolimą ant lenkų gyventojų prie demarkacinės linijos, apie miško padegimą Varėnos apylinkėj ir visą eilę kitų girdų. Bendrai, lenkų spauda be atodairos kriminalinio pobūdžio pasienio įvykius suverčia ant lietuvių. Tai pigiausias kurstymo būdas tų, kurie toliau nuo sienos gyvena. Pasienyje iš tokių žinių visi juokiasi.

Užpuolimai daugėja.

Ne tik Vilniuje, bet ir provincijoje užpuolimai diena dienon daugėja. Ties Ašmena, policija suėmė Jotano užmušikus, spėjama, kad tie patys užpuolė važiuojantį iš Alšėnų į Ašmeną žydą Geršenavičių. Iš jo atėmę 409 zlotus.

Areštai provincijoje.

Mums praneša, kad liepos mėnesio 24 d. Dūkšte mūgėje policija suėmė Ligūnų sodžiaus gyventoją *Mykolą Tijūnėlį* ir kitą dieną išvežė Vilniun.

Už ką liko suimtas Mykolas Tijūnėlis nežinia. Suimtasis buvo vietinio lietuvių jaunimo orkestro vedėjas.

Vėl žydai ruošia demonstracijas.

Metai į metus turtingieji Lenkijos žydai susivažiuoja Linkmenų miestely, kuris stovi prie pat demarkacinės linijos, kad pasimatyti su Lietuvos žydais. Leidžiamos kalbos apie kapinių lankymą, yra tik pretekstas visokiems gešeftams atlikti. Pasak tenykščių gyventojų, susivažiavę automobiliais su didžiausiomis valizomis žydai visai kapinių nelanko (pernai aplankė kapines trys žydai), o stengiasi apsimainyti atsivežtomis prekėmis. Jau kelis metus Lietuvos vyriausybė neleidusi daryti demonstracijų, del ko kiekvieną kartą lenkų spauda labai užstodavusi „nuskriaustuosius“ žydus.

Šiemet, kaip tenka sužinoti, vėl ruošiama panaši demonstrancija, tik kažin ar ji pavyks, ar lenkų žydams kaip ir kitais metais teks vežtis atgal savo prekes. Gal geriau būtų kapinėms lankyti paskirti valandas, kad vieni žydai su kitais visai nesusitiktų.

Gudų spaudą konfiskuoja.

Liepos mėn. 23 d. miesto storastijos parėdymu sukonfiskuota nepaprastas gudų laikraščio „Sviet“ priedėlis ir laikraščio redaktorius traukiamas teismo atsakomybėn.

Žada paleisti miesto tarybą.

Spaudoje vėl pasirodė žinių, kad del galutino miesto tarybos šeimininkavimo bankroto, artimiausiu metų, miesto taryba būsianti paleista. Vietoj jos bus paskirtas vyriausybės komisaras. Kaipo kandidatas išvardyjamas dabartinis Vilniaus Trakų apskritieė storasta p. Radwański.

Iš kitų šaltinių ta žinia užginčyjama.

Sumažino autobusų ir automobilių skaičių.

Pereitą savaitę atatinkami valdžios organai padarė reviziją kursuojančių Vilniuje autobusų ir automobilių. Keliosdešimts autobusų pripažinta netikusiais susisiekimui, keliolikai sustatyta protokolai už nešvaruma. Taip pat atimta teisė kursuoti keliolikai privačių automobilių (taxi). Tuo būdų pamažėl senieji autobusai ir automobiliai naikinami.

Baimė turi dideles akis.

Endekų organas Vilniuje „Dz. Wil.“ jau nuo kurio laiko veda sistematingą kampaniją prieš gudus, kuriuos visus krikštyja vienu vardu „bolševikai“ ir kiekvieną tautinį gudų judėjimą stengiasi nušviesti, kaipo „wywrotowa akcja komunistyczna“. Pav. pereitą sekmadienį įsidėjo didelį straipsnį apie gudų judėjimą ir „išrodęs“, kad „gudų valst. darbininkų klubas“ esąs tai antra „Hramada“ ir apgailėstavęs gudų oportunistų Astraūskio ir kitų prašalinimą iš gudų gyvenimo, prieina išvadą, kad reikalavimas autonomijos yra tai savižudybė.

Visai gotentotiškai ėmė galvoti endekai.

Vis tas caras kaltas.

Laidojant šiomis dienomis mirusį kun. A. Černiauską, kuris 1913 metais klebonaudamas Vilniaus Šv. Jono bažnyčioje neįsileido lietuviškų gegužinių pamaldų, „Dz. Wil.“ kvailai tvirtina: „1913 metais caro valdžia visur įvesdinėjo lietuvių bei gudų kalbas bažnyčiose“.

Galime užtikrinti p. Obsto organą, kad dar tuomet, kai p. Obstai Leipcige traukė: „Dautschland, Deutschland über alles“, jau Lietuvoje buvo vedama kova už lietuvių kalbą su pačia caro valdžia, kuri 1913 m., anot jų, įvesdinėjusi lietuvių kalbą. .

Taip, taip...

Juo toliau, juo labiau jaučiamas griežtesnis nesusipratimas tarp vietinių lenkų ir iš Galicijos, kurių Vilniuje šiuo metu yra labai daug ir jie visame kame dominuoja. Štai kad ir teatre. Iki šiol Vilniuje veikė du lenkų teatrai: „Liutnės“ teatras vaidindavo be skirtumo veikalus vietinei visuomenei, „Reduta“ gi, beveik grynai lenkų veikalus didesniam lenkiškumo užimponavimui. Kalbama net, kad sutartyje, kuri padaryta su miesto valdyba, esąs įdėtas §, draudžiąs kitaip prabilti „Redutos“ scenoje, kaip lenkiškai. Bet kadangi tas aukštas lenkiškumo stylius 90% Vilniaus gyventojų yra svetimas, tai „Reduta“, nežiūrint gausių subsidijų, subankrutavo.

Jos vietą užėmė Varšuvos artistų Sąjunga ir režisoriumui paskirtas Krokuvos teatro direktorius. Tuo pat laiku pasklydo gandų, kad „Liutnės“ teatras neužilgio sustos veikęs.

Taip, taip. Juo toliau, juo tuteišams darosi ankščiau.

Vėl policininkas užmušė žmogų.

Pereitą sekmadienį Gervėčių miestely kilus barniams tarp kaimynų ūkininkų, įsimaišė vietinė policija. Gyventojas Ruzinskas, kaip rašo lenkų spauda, puolęsis prieš policininką su akmeniu rankoje. Tuomet policininkas Olechnowicz'ius išsitraukęs revorvelį, nušovė vietoje ūkininką Ruzinską.

To dar nebuvo.

Nežinia, ar tai del karščių, ar gal atpigus Baczewskio baltakei, Vilniaus endekų laikraštis „Dz. Wil.“ šale pludimų prieš sanaciją diena dienon spausdina provokacines žinias iš lietuvių gyvenimo. Štai Nr. 172 pranešė nebet kokią žinią, būtent, kad Asavoje kun. klebonas Šimkūnas priimdamas lietuvių skautus, šaukęs „tegyvuoja Voldemaras“.

Del šitokio melo, kuris savo akiplėšiškumu vainikuoja endekų koltuniškumą, tenka pasakyti, kad nieko panašaus nėra buvę su lietuvių skautais, kurie įsitaisė stovyklas valdiškame miške (o gal „Dz. Wil.“ ir nežino, kad miškų vyriausybė davė tam leidimą. Juk tai būti naujas sanacijai priekaištas), jei bent matomi jie Asavoje sekmadieniais pamaldų metu. Matyt endekus erzina, kad lietuvių skautai nesilaiko kun. Kochanskio priesaika ten užvestos tvarkos ir kalba viešai lietuviškai.

Rugiapiūtė jau prasidėjo.

Iš provincijos pranešama, kad pereitą šeštadienį daugelyje vietų jau prasidėjusi rugiapiūtė.

Siemet rugių derlius bendrai yra labai geras, tik kad pasisektų sausai suimti nuo lauko.

Padėka.

Visiems, padėjusiems mums ištikusioje mus nelaimėje, reiškiame nuoširdžią padėką.

Teofilė Juodvalkienė su dukterimis.

Redakcijos atsakymai

P. *Tyrų dukterei.* Širdingai ačiū. Dedame šiame numeryje. Kartu prašome nemiršti mūsų ir toliau Dieve padėk darbuotis Tėvynės dirvoje ir brolių švietimo srityję. Prenumerata gauta.

P. *Meškai Žirniuose.* Tamstos abidvi korespondencijas dedame. Patartūmėm Tamstai nuoširdžiai kiek galima daugiau pasilavinti ir labiau pramokti lietuvių rašybą, nes plunksną valdai gerai.

P. *Žvinui.* Tilpo. Ačiū.

P. *Fil. Stud.* Tamstos straipsnio sunaudoti pilnumoje negalėjome,bet sutrumpinę padarėmė iš jos korespondecinją. Bendrai tokios vakaro recenzijos mums netinka, nes jeigu mes dėtum kiekvieno sodžiuje vaidinamo vakaro plačią recenziją, tai kitiems dalykams vietos nebūtų. Ateityje prašome rašinėti.

„Šv. Kaz. skyriui Kretonyse. Iki galo metų bus skolos 4 auks.

J. Kuminui. 8 auks. gavome. Ačiū.

Br. Ankėnui. Jūsų pavardės nekeitėme. Jei ji yra pakeista, tai pakeitė paštas.

Pigagai. Siųstus 22 auks. XII-6 d gavome. Ačiū.

Vinc. Bijunėliui ir Em. Mislūnaitei. Po 2 auks. gavome. Ačiū.

Šv. Kaz. skyriui Kirkuciuose 4 auks. gavome. Ačiū. „Jaunimo Draugui“ taip pat 4 auks. perdavėm.

Š. m. rugpiūčio mėn. 15 d. rengiama. **Palušės ir Vydiškių** parapijų Šv. Kazimiero Drjos Skyrių Vydiškių apylinkėse

DIDELĖ EKSKURSIJA

Kas nori smagiai praleisti dieną, padainuoti, pažaisti, pasigėrėti gražia gamta, vieni su kitais susipažinti, tegul skuba ruošiamon ekskursijon. Ekskursijos dienotvarkė bus paduota vėliau.

RENGĖJAI.

Š. m. rugpiūčio mėn. 4 d. sekmadien

Švenčionėliuose

„Ognisko“ gelžkelio salėje (Vilniaus g-vėj)

ĮVYKS

Švento Kazimiero Dr-jos skyriaus

DIDDELIS LIETUVIŲ VAKARAS

PROGRAMOJE:

1. „Sudrumstoji Ramybė“ drama 4-rių veiksmų P. Vaičiūno.
2. Žaismai ir šokiai pritariant dūdų orkestrai.
3. Bufetas.
4. Paštas.
5. Skrajojama krasė ir daug kitų įvairenybių.

Pradžia 19 valandą (7 v. p. p.).

RENGĖJAI.

Rugpiūčio mėn. 2 d. Švenčionėlių Lietuvių Šv. Kazimiero Draugijos skyrius

RENGIA

DIDELĮ LIETUVIŲ VAKARĄ

Kaltinėnuose.

Programoje:

1. „Sudrumstoji Ramybė“ 4-rių veiksmų drama P. Vaičiūno.
2. Žaismai ir šokiai, griežiant dūdų orkestrai.
3. Bufetas.

Pradžia 17 valandą.

Rengėjai.

Rugpiūčio 4 dieną 6 val. v. Maciucių sodž. Dzieveniškių valšč. Ašmenos apskr. ruošiamas

pirmas didelis lietuvių vakaras.

Bus vaidinama V veiksmų komedja „Bajoras Gaidys“; liaudies dainos; žaismai ir šokiai.

Nuolankiai prašoma atsilankyti svečių iš Vilniaus ir kitur.

Leidėjas ir Atsak. Redaktorius **Julius Navikas.** „RUCH“ Spaustuvė, Totorių g.